

LA CIUTAT EN TRANSICIÓ

Anuari de Palma
2021

PALMAXXI

Edita:

PALMAXXI

www.palmaxxi.com
info@palmaxxi.com

Amb el suport de:

Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística
Consell de Mallorca

Fundació
Iniciatives del Mediterrani

Equip de redacció: Juanjo Suárez, Maria Reyer, Jaume Garau i Lluïsa Dubon.

Agraïments especials als i les articulistes i persones entrevistades (continguts publicats a diferents números de la revista *Ciutat* i reproduïts a aquest anuari: Cristina Llorente, Junta del Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears, Lourdes Durán, Jaume Garau, Lluïsa Dubon, Juanjo Suárez, Pau de Vilchez Moragas, Joan Forteza, Marusia López, Àlex Volney i Grup de Dones de la Soledat.

Imprès a Esment Impremta.

Foto de portada: Nemesio Jiménez. Aquesta fotografia, com les de l'interior de la publicació si no s'indica el contrari, formen part del *Banc d'imatges de Palma: una ciutat, infinites històries*, de la Fundació Turisme Palma 365.

Dipòsit legal: DL PM 00950-2021
Desembre 2021

EDITORIAL: un any també complicat a Palma

06

La transició urbanística

09

Es presenta el projecte per a la ciutat del futur
Molts interrogants en el trànsit de polígon perifèric a districte d'innovació
La plaça Major, en punt mort
Nuredduna per als vianants, però sense la ciutadania
Mentre alguns projectes avancen, altres entren en hibernació

Articles de Palma XXI, Cristina Llorente i la Junta del COAIB

La transició econòmica

21

Crisi i recuperació econòmica
Espai públic, més ocupat per terrasses
Megacreuers: posar límits és possible
El comerç històric tanca la barrera

Articles de Palma XXI, Lourdes Durán i Jaume Garau

La transició ecològica i de mobilitat

31

Palma vol caminar cap a la mobilitat sostenible
Més verd a Palma, i comptabilitzat
Transició energètica sí, però consensuada
Una gestió dels creuers sense base mediambiental

Articles de Lluïsa Dubon, Juanjo Suárez i Pau de Vilchez Moragas

La transició social

41

L'accés a l'habitatge: una quimera a Palma?
La COVID agreuja les desigualtats socials
Participació ciutadana: responsabilitat i dret
Palma, ciutat per viure i conuiu
Cultura a Ciutat: any d'alts i baixos per la pandèmia

*Entrevistes a Joan Forteza, Marusia López i Àlex Volney
Article del Grup de Dones de La Soledat*

EDITORIAL:

UN ANY TAMBÉ COMPLICAT PER A PALMA

Analitzat amb perspectiva, comentàvem que el 2020 va ser un any extraordinari per la seva raresa: es va passar d'una previsió com a un nou any d'excessos (seguint les petjades dels rècords del 2019) a l'arribada de la COVID-19, amb una caiguda del turisme sense precedents. Es va poder constatar que sense turisme de masses el projecte de ciutat se n'anava a norris.

El 2021, però, no s'ha quedat enrere i ha estat també un any, diguem-ne, complex. Si el 2020 va quedar marcat com l'any en què va esclatar la pandèmia, el 2021 ha estat l'any que hem viscut d'onada en onada, anhelant una normalitat que com més a prop vèiem, més lluny se n'anava, marcat per un estat d'ànim que l'OMS ha definit com a "fatiga pandèmica".

Així, el 2021 ha estat un any de contrastos. D'una banda, hi ha hagut una capacitat de reacció important; això no obstant, d'altra banda, s'ha tornat a manifestar la fragilitat del model. D'aquesta manera ha quedat palesa la necessitat imperiosa d'establir un nou marc que sigui capaç d'aprofitar les fortaleces i, per sobre de tot, treballar de forma conjunta per marcar noves dinàmiques que puguin arribar a establir una estratègia que ens condueixi a la sostenibilitat real, fonamentada en noves bases i amb la implicació de tots els sectors productius i de tota la societat. Malauradament, en aquest procés s'ha produït un discurs contradictori: s'ha parlat molt en el sentit d'establir canvis profunds, però també s'ha parlat massa de restaurar l'economia, fins i tot posant l'any 2019 com a punt de referència!

Al llarg d'aquest any s'han produït fites destacables: a l'àmbit internacional, l'actitud d'Europa, amb la posada en circulació dels fons econòmics que han de permetre sortir de la situació creada per la pandèmia, establint uns requisits on la sostenibilitat ha de jugar un paper important. A l'àmbit local també s'ha donat una passa crucial per al futur de la ciutat amb l'aprovació inicial del seu Pla General, que contempla gran quantitat de mesures que han de permetre avançar en la nova direcció. Un nou PGOU té el repte de recuperar una ciutat que havia esdevingut organitzada més per als visitants que per als residents, aportant solucions a l'habitatge, facilitant la mobilitat, millorant els barris...

Palma es troba d'aquesta manera en un moment de transició marcat per la definició d'un nou model de ciutat. Una transició on seran rellevants tan grans projectes com el Parc agrari o el Districte d'innovació (amb moltes ramificacions a nivell urbanístic, econòmic, ambiental i social), com també altres més petits, a escala de barri, que han de contribuir a millorar el dia a dia de la ciutadania fent una ciutat "a escala humana".

L'any 2021 ha vist com precisament la ciutadania reivindicava el seu protagonisme en la construcció de la ciutat i com la desconexió que s'ha produït, en alguns casos, mostrava la necessitat d'incloure els processos de participació ciutadana per a la definició dels grans projectes de ciutat.

En aquest repàs anual, seguint amb la línia del primer que vàrem publicar l'any passat, feim una mirada al que ha estat l'any 2021 a partir de notícies de premsa i d'articles d'anàlisi i opinió. És una mirada que veu la ciutat "en transició". Una transició urbanística, econòmica, mediambiental i social. Una transició cap a una ciutat millor. Esperam que us agradi.

LA CIUTAT EN TRANSICIÓ

PALMA 2021

ESTAT D'ALARMA

GENER

11/01 Els teatres municipals tanquen a causa de la Covid

FEBRER

25/02 Cort aprova la modificació de la façana marítima de Palma

MARÇ

04/03 L'oficina antidesnonaments de l'Ajuntament admet que està "desbordada" i demana ajuda al Govern central

05/03 Un jutjat anul·la el tancament dels bars de la Llotja de Palma a les 23 hores

09/03 Comencen obres a les Torres del Temple

18/03 L'Ajuntament instal·la un comptador d'arbres a la plaça d'Espanya

26/03 El ministre Ábalos signa a Palma dos protocols per a fomentar la promoció d'habitatges de lloguer social.

ABRIL

21/04 S'aprova la primera fase de renovació del Parc de la Mar

23/04 Es signa protocol entre Govern, Consell, Ajuntament, APB i UIB per impulsar el Districte d'Innovació de Nou Llevant

23/04 Milers de persones surten als carrers de Palma per celebrar el Dia del Llibre

MAIG

08/05 Acaba tercer Estat d'Alarma

23/05 Centenars de persones participen a la cadena humana contra el parc fotovoltaic de Son Bonet

27/05 El Consell presenta a l'Estudi General Lul·lià el Pla Mallorca Circular Next Generation

28/05 El PSOE se suma a la petició de Més i Podem per a limitar el lloguer a Palma

28/05 Es presenta l'estudi "La ciutat amb ulls de dona: cartografies emocionals de Palma"

JUNY

10/06 L'Ajuntament presenta *Palma Camina*

15/06 L'equip de govern a l'Ajuntament de Palma arriba a l'equador de la seva legislatura

17/06 Arriba primer creuer a Palma desde març de 2020 (i és rebut pel conseller de Model Econòmic i Turisme)

19/06 Palma es suma a la concentració estatal unitària contra els creuers, amb una concentració a les escales de la Seu

19/06 Macrobrot de Covid entre estudiants de viatge d'estudis a Mallorca

JULIOL

01/07 La Federació de Veïns crea una comissió per estudiar l'"abús de l'espai públic"

AGOST

03/08 Comença la construcció de la Caixa de Música a Nou Llevant

03/08 Comencen amb polèmica les obres del carrer Nuredduna

SETEMBRE

18/09 Palma s'omple de cultura a la Nit de l'Art

20/09 Quatre creuers coincideixen al port de Palma

25/09 La Defensora de la Ciutadania vol que es posi fi als excessos dels "minimarkets"

OCTUBRE

28/10 S'aprova el nou Pla General d'Ordenació Urbana de Palma

NOVEMBRE

04/11 El Teatre Sans demana ajuda per no desaparèixer

04/11 El Fòrum de la Societat Civil presenta "El futur que volem"

05/11 Es paralitza parc fotovoltaic a Son Bonet

DESEMBRE

04/12 Entra en vigor el passaport Covid a Balears

20/12 L'Ajuntament presenta el Pla de Millora de la Qualitat de l'Aire a Palma

20/12 El Govern acorda amb les navilieres un màxim de tres creuers al dia a Palma

21/12 La Plataforma contra els Megacreuers es mostra decebuda amb l'acord

Foto: Tomeu Canyelles.

LA TRANSICIÓ URBANÍSTICA

El nou model de ciutat de Palma, i amb ella la transició urbanística cap a una ciutat més resilient, es va començar a definir al llarg del 2021, almenys sobre el paper. El mes de novembre es va publicar al BOIB el nou Pla General d'Ordenació Urbana, un pla molt esperat, ja que el vigent data de 1998 i la ciutat necessita unes guies bàsiques adaptades als nous temps, sobretot en relació amb l'emergència climàtica. El Pla de Mobilitat Urbana Sostenible serà un altre complement important, tot i que encara està en elaboració.

El 2021 ha estat un any amb molts projectes urbanístics en marxa: el districte d'innovació de Nou Llevant, els eixos cívics de Cotlliure i Nuredduna, l'antiga presó, Son Busquets, el bosc urbà, el parc de sa Riera... Tots amb un denominador comú: la implicació de la ciutadania. La societat civil sigui directament des d'una associació o des d'una plataforma d'entitats, ha reivindicat el seu paper, això sí, amb resultats desiguals. Mentre que en alguns casos sí que s'han promogut processos de participació (com a la plaça Major el 2020, o la inclusió de la participació al projecte de Cotlliure), a d'altres la participació ciutadana no s'ha vehiculat correctament (el cas de Nuredduna). El mateix PGOU, després d'anys d'espera, deixava un període de 45 dies per a les al·legacions, un temps escàs considerant la dimensió de la documentació (i que coincidia amb el tancament de l'any). A més, el Pla ha canviat molt d'ençà que se va fer el procés participatiu...

D'una manera o d'una altra, la ciutat s'està preparant per a la transició, amb el repte de donar solucions a l'habitatge, la mobilitat, el comerç, l'energia, la salut... i adaptar-se al canvi climàtic.

Es presenta el projecte per a la ciutat del futur

Des del mes d'octubre el PGOU ja està en procés d'aprovació inicial, amb la previsió d'aprovar-se definitivament a mitjans de l'any 2022. Un PGOU que substituirà al vigent de l'any 1998, que va ser plantejat en el marc de la bombolla immobiliària, una realitat molt diferent de l'actual i que, per tant, necessitava ja una renovació.

El PGOU es configura en cinc eixos, amb la intenció d'1) obrir la ciutat a la mar, 2) facilitar la transició a una mobilitat sostenible, 3) descentralitzar la ciutat, posant en valor els barris i els pobles i millorant els seus equipaments, 4) adaptar la ciutat a la crisi climàtica, i 5) diversificar l'economia.

Tot plegat, el Pla presenta una visió global i sistèmica de tot el terme municipal, on tots els elements s'interrelacionen i on el sòl rústic adquireix el protagonisme que mereix, com un dels elements transformadors per fer possible una ciutat resilient front de l'emergència climàtica. De segur que les al·legacions presentades per la ciutadania contribuiran a enriquir el PGOU.

- Así se diseña Palma hasta el año 2041. UH, 03/10/2021
- Palma presenta su nuevo Plan General que apuesta por «la vivienda asequible». UH, 04/10/2021
- «Cort no aprobará el Plan Especial del aeropuerto porque incrementa el pasaje y casi duplica la superficie construida». Diario de Mallorca, 08/10/2021
- El pleno de Cort aprueba el nuevo Plan General de Palma. Diario de Mallorca, 28/10/2021
- ¿Está Palma preparada ante el cambio climático? Diario de Mallorca, 29/11/2021

Molts interrogants en el trànsit de polígon perifèric a districte d'innovació

Aquest 2021 el Llevant de Palma ha vibrat amb les notícies sobre la creació del Districte d'Innovació, que genera il·lusió i escepticisme a parts iguals. Sobre el paper, és una proposta irrenunciable pel que fa a la diversificació i revitalització de l'economia de Palma (i de l'illa). Però preocupa, i és positiu que ho faci, el vessant social. I és que La Soledat-Sud i el Nou Llevant vibren també, literalment, per l'activitat de les màquines excavadores que avancen en la construcció de les noves promocions d'apartaments de luxe. No en va, aquests pisos s'anuncien com a oportunitats d'inversió o com a lloguers exclusius de curta estada. Els seus residents, faran barri? I quin barri faran?

El mes d'abril, Govern, Ajuntament, Consell de Mallorca, Autoritat Portuària i UIB signaven un protocol de col·laboració per a impulsar el districte. Lligat al Consell Municipal de Model de Ciutat, el mes de juliol es creava un grup específic per a la rehabilitació dels barris de Llevant (incloent-hi també l'àmbit de Can Capes i de Son Gotleu). Això no obstant, l'expectativa i els dubtes es repliquen també amb els equipaments. Com beneficiarà l'escola de circ o la caixa de la música als residents que han patit durant tants anys la degradació dels barris? Com es relacionaran els hubs, per exemple, amb l'alumnat de les escoles de la zona?

- «El Distrito de Nou Llevant no tiene nada que ver con Silicon Valley». UH, 12/02/2021
- Hila defiende que los vecinos «están contentos» con la peatonalización de Nuredduna. UH, 11/02/2021
- Acuerdo entre todas las administraciones, la UIB y la APB para impulsar el distrito tecnológico Nou Llevant. DM, 23/04/2021
- Cort crea un grupo de trabajo para estudiar la rehabilitación del Llevant de Palma. Mallorca Diario, 24/07/2021
- Claudi Aguiló, arquitecto: «En La Soledat buscamos el diálogo con Can Ribas y las casetas adyacentes». UH, 18/07/2021

Foto: Mallorca Guide.

La plaça Major, en punt mort

La plaça Major va ser una de les lluites ciutadanes de l'any 2020. Gràcies a la plataforma Zona Zero – plaça Major, es va aconseguir iniciar el que semblava seria la remodelació de la plaça i la seva reconversió per al gaudi de la ciutadania. La primera fase va consistir en un procés participatiu per a la definició dels usos, que hauria de donar pas a una segona fase de concurs de

projectes arquitectònics. Malauradament, aquesta segona fase encara no ha començat, i sembla que difícilment ho farà a curt termini... Mentrestant, a finals de 2021 un únic negoci roman obert, i les galeries han esdevingut un laberint de passadissos buits just en el cor de la ciutat, però de cada vegada més allunyats del cor dels ciutadans. Què en farem de la plaça Major?

- La plaza Major de Palma espera otra gran reforma. Diario de Mallorca, 31/01/2021
- El PP anuncia un proyecto viable para la plaza mayor. Diario de Mallorca, 13/11/2021
- Comerciantes contra vecinos: la pugna por el futuro de la plaza Mayor de Palma. Ara Balears, 12/02/2021

Nuredduna per als vianants, però sense la ciutadania

Tot i que els eixos cívics ja es plantegen des del PGOU de 1985, només s'han arribat a fer alguns com Blanquerna o Fàbrica, i els altres havien quedat sense desenvolupar. El 2021 s'ha reactivat de manera decidida l'execució de l'eix de Nuredduna, tot i que la polèmica ha seguit igual que el 2020, amb fortes crítiques des de la campanya "Pere Garau, molt més que Nuredduna", impulsada per ARCA, Flipau amb Pere Garau i l'Associació de Comerciants del Mercat de Pere Garau.

Una intervenció en la línia de les ciutats europees, guanyant espai al vehicle en favor del vianant, pacificant la zona i reduint el renou i la contaminació, i afegint verd urbà i espais públics lliures, s'ha desvirtuat precisament per la manca d'un procés de participació ciutadana. Una dinàmica que hauria d'estar integrada en tots els grans projectes de la ciutat.

Fotos: Diario de Mallorca

- Cort no para el proyecto de Nuredduna pese a los reparos de Intervención. UH, 19/02/2021
- La Federació de Veïns apoya el proyecto de Cort para peatonalizar Nuredduna. Diario de Mallorca, 15/02/2021
- Les obres perquè el carrer de Nuredduna de Palma sigui per a vianants començaran al setembre. Ara Balears, 10/03/2021
- Afirman que el proyecto de Cort para Nuredduna incumple el plan estratégico de la ciudad. Diario de Mallorca, 08/04/2021
- Pere Garau, molt més que Nuredduna critica el talante "impositivo" de Cort y la ausencia de un Plan de Movilidad público. Diario de Mallorca, 10/04/2021
- El PP sobre la peatonalización de Nuredduna: "Crea más problemas que los que resuelve". Diario de Mallorca, 15/04/2021
- Hila defiende "la mejora" que supondrá el eje cívico de Nuredduna ante la degradación de Pere Garau. Diario de Mallorca, 15/04/2021
- Consideran "suspendido" el acuerdo municipal sobre Nuredduna. Diario de Mallorca, 20/04/2021
- 25 arquitectos y humanistas exigen la paralización del proyecto de Nuredduna. Diario de Mallorca, 14/05/2021
- La arquitecta Itziar González afirma que "la participación ciudadana previene la corrupción". Diario de Mallorca, 14/06/2021
- ARCA ficha a la urbanista Itziar González: «He venido para evitar un proceso contencioso en Nuredduna». Ultima Hora, 14/06/2021
- Las obras de Nuredduna comienzan ante el escepticismo de los vecinos. Diario de Mallorca, 19/08/2021

Mentre alguns projectes avancen, altres entren en hibernació

Mentre es mira a la ciutat del futur, hi ha diversos projectes de present que sembla que no avancen, o que avancen només per tornar a retrocedir.

El bosc urbà encara no s'ha pogut inaugurar per deficiències, el que amenaça ara el seu manteniment. Ses Fontanelles sembla que quedarà protegida pel nou PGOU. Per l'antiga presó s'acaba d'anunciar la possibilitat de fer una residència universitària, el que en certa manera apropiaria la UIB a la ciutat. Tota la feina feta per la ciutadania en relació amb Son Busquets no se sap com acabarà. Les obres de les Torres del Temple varen començar el mes de març, i s'anuncia que estaran acabades per finals d'enguany. També estan en marxa les obres de la Porta des Camp per connectar amb el Baluard des Príncep.

Adalt, simulació del projecte pel bosc urbà, a l'antic canòdrom (font: Ara Balears), abaix estat actual (foto: Crónica Balear)

D'adalt a baix:

Ses Fontalles (foto: Ajuntament de Palma)

Antiga presó de Palma (foto: Mallorca Diario)

Son Busquets (foto: Diario de Mallorca)

Torres del Temple (foto: Última Hora)

Porta des Camp (foto: Última Hora)

- El bosc urbà de l'antic canòdrom podria inaugurar-se aquest mes. Ara Balears, 11/01/2021
- Cort blinda la zona verde de la fachada marítima y da carpetazo a la hormigonera de Son Güells. UH, 16/02/2021
- Dos nuevos reveses a la gran superficie comercial de ses Fontanelles. UH, 15/02/2021
- Cort aprova la modificació de la façana marítima de Palma. Ara Balears, 25/02/2021
- La AAVIB dice basta: Sa Presó «sigue sin proyecto» y se añade el riesgo de presencia de amianto en la cubierta. Diario de Mallorca, 23/02/2021
- Arrancan las obras de las Torres del Temple, que acabarán en 2022. UH, 09/03/2021
- Aprobada la primera fase de renovación del Parc de la Mar. Diario de Mallorca, 21/04/2021
- Palma inaugura su primer parque inclusivo en sa Riera. Diario de Mallorca, 16/04/2021
- Son Busquets tendrá hasta 900 VPO de alquiler. Diario de Mallorca, 20/04/2021
- Cort tiene referentes en Inca, Sao Paulo, Barcelona y Burdeos para desarrollar Son Busquets. Diario de Mallorca, 21/04/2021
- Cort aprova la primera fase del projecte per integrar el parc de la Riera i l'antic canòdrom. Ara Balears, 01/09/2021
- Infraestructures se niega a recepcionar el bosque del Canòdrom por deficiencias. UH, 02/09/2021

PGOU: com podria ser la ciutat de 2030?

Editorial número 12 de la revista Ciutat núm. 12

La recent Aprovació Inicial del Pla General d'Ordenació Urbana de Palma ha obert noves expectatives sobre què pot ser el futur de la ciutat. El fet d'haver mantingut més de vint anys un mateix planejament ha creat molts problemes, que es poden apreciar des de moltes perspectives, una d'elles és, sens dubte, la gran quantitat de modificacions puntuals que s'han anat realitzant, que d'alguna manera han contribuït a fer-lo de cada vegada més difícil de manejar i poc adequat a la realitat ciutadana, que en aquests 23 anys ha experimentat canvis substancials. Per tant és d'imperiosa necessitat arribar com més aviat millor a la seva aprovació definitiva. A més, aquest retard implica haver de resoldre moltes problemàtiques simultàniament. És cert, però, que aprovar un pla general és una empresa molt complexa i difícil, és necessari tenir un bon coneixement de les diverses problemàtiques que s'han de resoldre i, especialment, tenir clar el model de ciutat cap a on es vol anar.

Un fet transversal ha d'inspirar tot el Pla i que d'alguna manera es plasma als diferents eixos: la urgent necessitat d'afrontar els reptes que suposa i suposarà el canvi climàtic. Ja fa palesa aquesta voluntat des del seu apartat inicial, que és ja una proposta potent: Protecció i ús racional del territori. D'una banda redueix extensió del perímetre urbà i el concentra - incrementa edificabilitat en alguns indrets -, d'altra banda estableix unes previsions de l'evolució de la població moderades, pensant que aquesta seria l'evolució possiblement propera a la real, a diferència de les previsions que ofereix l'Institut Nacional d'Estadística, que projecta el futur poblacional - per a les Illes Balears - suposant que es mantindrà en el temps la mateixa dinàmica que l'experimentada fins ara. L'eix primer: Palma, oberta al

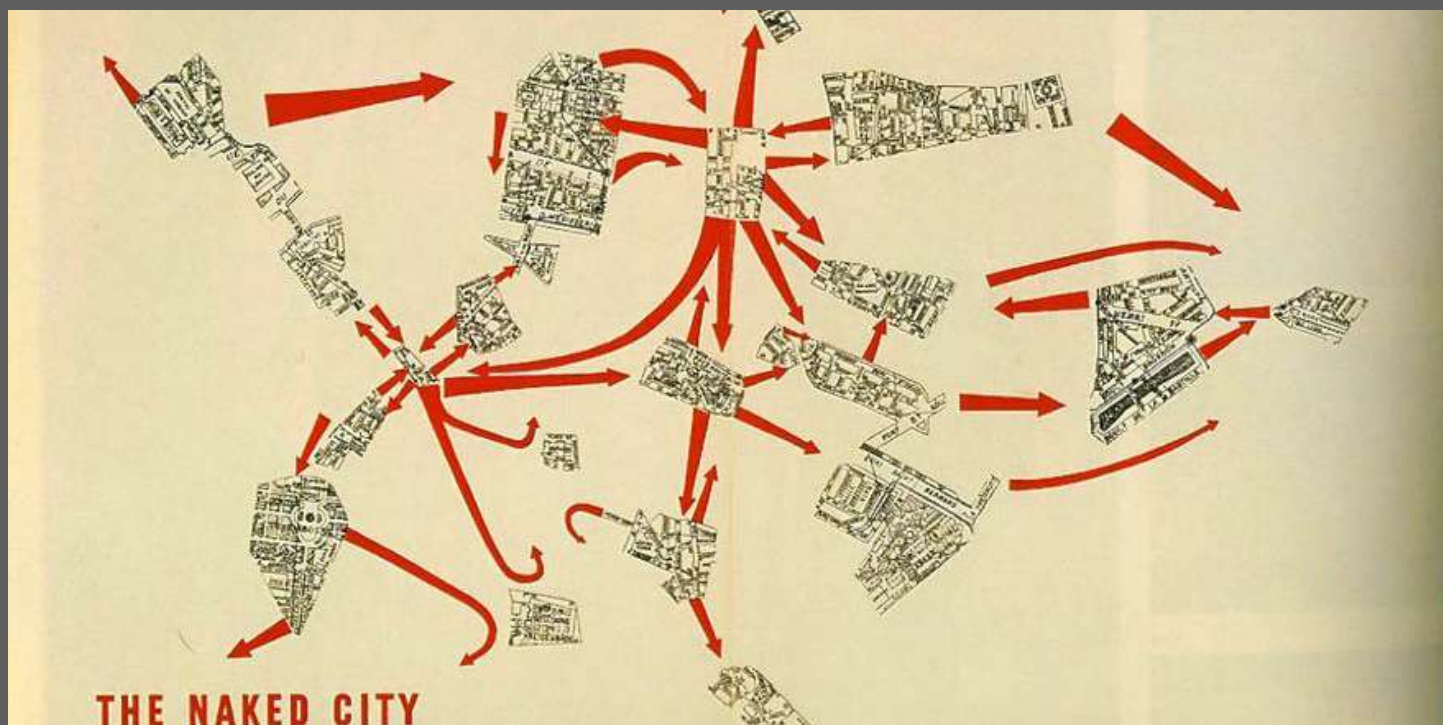
mar i la natura i l'eix quart: Palma, una ciutat resilient i autosuficient front al canvi climàtic, suposen ja una proposta clara d'encarar aquesta problemàtica. D'altra banda, els altres eixos: Humanització de la ciutat i mobilitat sostenible -segon eix-, Palma, ciutat de barris i pobles. Una ciutat per a la gent - tercer eix - i Diversificació econòmica: una ciutat d'encontre i intercanvi - cinquè eix - també estableixen unes propostes que, d'una manera o altra, contemplen la problemàtica que el canvi climàtic implica.

Volem destacar també que el Pla presenta una visió global i sistèmica de tot el terme municipal, on tots els elements s'interrelacionen i on el sòl rústic adquireix el protagonisme que mereix i que ha de ser un dels elements clau i transformadors per fer possible aquesta ciutat resilient, que s'assenyala a l'eix quart.

Una de les qüestions primordials per aprovar un planejament i que aquest resulti útil i perdurable és aconseguir el màxim consens possible i una eina fonamental per aconseguir-ho és la participació ciutadana. Els processos participatius, en aquest cas, s'han dilatat molt en el temps, recordem que el procés es va iniciar l'any 2015. Ara ens trobam davant un moment important que hem de saber aprofitar per fer arribar a l'Ajuntament les propostes que des de la ciutadania pensam que poden contribuir a millorar-lo. Serà necessari consultar la informació detallada i a partir d'aquí fer les al·legacions que es consideren més oportunes, ens hi jugam molt.

Geografies emocionals (o com desbaratar l'ordre de la ciutat)

Cristina Llorente, arquitecta (pel número 6 de la revista Ciutat)

Debord, Guy. THE NAKED CITY – Illustration de l'hypothèse des plaques tournantes en psychogéographie (sic).

L'any 2012, vaig viatjar sola a Copenhaguen. Em trobava en un moment personal deplorable, d'aquells que poden definir-se com a tsunamis vitals en sentit físic i emocional. El mapa que em donaren a l'oficina de turisme tenia dues cares: Copenhaguen de dia i Copenhaguen de nit. El primer, amb els carrers en blanc i l'edificació en verd; el segon, en gris i lila, respectivament, tots dos amb un seguit de noms en negreta que especificaven clarament allò que no em podia perdre a cada hora del dia. En un atac de rebel·lia, desitjosa d'alliberar-me dels rails invisibles que algú, qui sap amb quina intenció, havia construït en determinats carrers de la ciutat, vaig empènyer una porta entreoberta. Rere un passadís fosc, no mancat de misteri, se'm presentà la ciutat que no apareix a cap mapa: entranyes en forma de patis de tota mesura, edat, arquitectura i usos. Patis petits, patis gegants, patis amb edificis propis. Patis jardí, patis teatre, patis engalanats i patis trets d'una novel·la de Dickens. Copenhaguen, endògen.

En els anys 50, el filòsof francès Guy Debord encunyava el concepte de deriva. L'entrada en crisi de la ciutat moderna, que havia anat perdent qualitat espacial a

favor dels interessos immobiliaris, va propiciar la formació d'una plataforma crítica que defensava una nova manera de veure i experimentar la vida urbana. El Situacionisme, amb el que Debord s'identificava, proposava «fugir de la rutina diària per seguir les emocions i mirar les situacions urbanes d'una forma nova i radical». El plantejament dels situacionistes- i de les esmentades derives- era la creació de moments concrets que aportassin un estrat «passional» a la ciutat i que, d'alguna manera, aconseguissin «desordenar-la». En conseqüència s'avançaria cap a la desobjectivació de l'entorn urbà, condició necessària, segons Constant Nieuwanhuys, per a la «construcció d'una vida lliure i creativa».

Les derives, doncs, consisteixen en una manera de reconèixer la ciutat perdent-nos en ella, realitzant un recorregut indeterminat i emprant els sentits com a eina d'exploració. On allò important no és el destí, sinó el trajecte, on més enllà de descriure físicament la ciutat, passam a introduir-nos en ella, a sentir-la. És el que es coneix com a psicogeografia.

L'enquesta Barcelona amb mirades de dones, realitzada el passat mes de desembre pels col·lectius Punt 6, Àmbit

de prevenció i Creación Positiva, deixava constància que des del confinament, el 53,6% de les dones migrades i el 44,5% de les dones LGTBI+ varen manifestar un augment de la percepció d'inseguretat vers la violència masclista a l'espai públic. Convé aquí matisar que aquesta inseguretat no fa referència al risc de delictes tipificats (que trobarien solució en l'increment de presència policial, per exemple), sinó en altres formes de violència contra les dones que, tot i no estar criminalitzades, influeixen en la seva percepció de la por, com ara l'assetjament sexual "de carrer". Així, mentre la ciutat en termes físics no ha canviat, sí que ho ha fet la nostra apreciació de l'entorn, de forma molt més evident en el cas dels col·lectius considerats "vulnerables", com ara les dones, els infants o la gent gran, que han vist clarament trasbalsada la seva quotidianitat amb el buidatge dels carrers, el tancament dels parcs o l'obligació de mirar el món des de la finestra de les residències, entre d'altres. Per això, ara més que mai, l'aspecte emocional -psicogeogràfic- esdevé imprescindible en la planificació i la gestió urbana. Detectar aquells espais on tots, en general, i els col·lectius amb major risc de vulnerabilitat en particular, ens sentim angoixats, atemorits, intranquils o simplement desubicats permetrà dissenyar-los combinant la seva funcionalitat i l'experiència de les persones que hi transiten. Tal com el

contacte amb la natura té efectes positius en la salut humana, segons demostren nombrosos estudis psicològics, un espai dissenyat des del punt de vista psicogeogràfic pot transmetre sensacions, percepcions i sentiments que ens facin canviar d'humor o sentir-nos-hi segurs.

Tal com les portes entreobertes em varen descobrir la "ciutat secreta" de Copenhaguen, la geografia emocional ens pot ensenyar una nova manera de pensar l'espai urbà. Aquest 8 de març, dia en que arreu el món reivindicam que es garanteixin tots els drets de les dones, pot ser una bona talaia des d'on mirar aquestes noves ciutats inclusives que hem de començar a dissenyar.

1. Constant Anton Nieuwenhuys (21 de juliol de 1920 – 1 d'agost del 2005), pintor holandès i un dels fundadors del grup CoBrA, principal influència de la Internacional Situacionista.

2. Constant; "El Principi de la Desorientació", Situacionistes. Art, Política, Urbanisme, Eds. Libero Andreotti / Xavier Costa, Actar, Barcelona, 1996.

La ciutat que volem

Junta del Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears (pel numero 12 de la revista Ciutat)

Ara que s'acaba de fer l'aprovació inicial del futur Pla General de Palma i que es comença a conèixer el seu contingut, voldríem aprofitar per parlar del que n'hauríem d'esperar els ciutadans d'un document tan important per al futur de la nostra ciutat.

Recordem que, tal com s'estableix la figura d'un Pla General a la Llei d'urbanisme de les Illes Balears (LUIB), es tracta d'un instrument de gran transcendència en la definició del que serà la ciutat en un futur immediat, circumstància que també explica la dificultat de la seva redacció. Pensem que en el cas de Palma, han passat 23 anys des de l'aprovació definitiva del pla general anterior i que la redacció de l'actual es un anhel que va començar ja fa uns quants anys. Per tant hem de valorar positivament que, amb totes les dificultats inherents a l'hora d'aprovar un nou instrument de planejament (que a més s'ha d'adaptar-se a tots els instruments de rang superior que el poden modificar), s'hagi arribat a la fi a aquest punt de l'aprovació inicial.

Ara, però, com a ciutadans i abans de la seva aprovació definitiva, ens correspon jutjar el model de ciutat de proposa el nou Pla General, comparar la Palma que tenim amb el model que se'ns proposa, i pensar, en definitiva, quina ciutat volem i si aquest nou PG respon a les nostres prioritats.

Tot sempre tenint en compte que perquè la seva aplicació arribi a ser efectiva i comencin a notar-se els seus efectes, es necessita un període d'uns 20-30 anys. Per tant una de les claus per a la seva correcta implantació es l'estabilitat que dona el consens, i que el Pla sorgeixi d'un acord, el més majoritari possible sobre la ciutat que es vol aconseguir. Sabem que això és difícil, però hauríem de poder exigir als nostres representants polítics que en la redacció del Pla no es deixin influir per altres qüestions que no siguin cercar solucions a les necessitats dels ciutadans i als reptes que ens planteja el futur.

Foto: Óscar Sánchez.

L'urbanisme, per tenir èxit, ha de poder sobreviure als canvis polítics de les diferents legislatures i per això és tan important que estigui basat en criteris tècnics i objectius, tot reconeixent que un model de ciutat també té un component ideològic.

Però tornant al que dèiem, com hauria de ser la ciutat que volem?, què hauria d'incloure el nou pla per possibilitar aquest model que desitjam?

Si bé ja tenim algunes pinzellades del que proposa el nou PG i a falta de conèixer amb deteniment les propostes concretes i poder estudiar la documentació, entenem que hi ha alguns aspectes clau, als quals hauria de donar resposta, com per exemple i sense ser exhaustius:

- La urgència d'habitatges que pateix la ciutat. Els problemes d'accés a l'habitatge provocats per la manca d'habitatge públic i l'augment dels preus de l'habitatge lliure (privat), exigeixen una resposta determinada i la creació d'habitatge amb algun règim de protecció públic.
- Potenciar la rehabilitació del parc construït, assegurant la seva millora en eficiència energètica, així com gestionar de manera ordenada els nous creixements de la ciutat.
- Valorar la possibilitat d'augmentar la intensitat d'ús en algunes zones de la ciutat, incrementant en definitiva la densitat en favor de la reducció del consum del territori.
- Repensar alguns articles relacionats amb l'habitabilitat per permetre la construcció d'habitatges que responguin a les necessitats actuals (més flexibles), donar resposta a les noves necessitats post-pandèmia (espais exteriors, ventilació, teletreball a casa) i habilitar zones d'us comunitari que permetin alliberar als habitatges d'estàncies que podrien ser compartides amb els veïns.

- Redefinir el model de mobilitat de la ciutat, adaptant-la a una altra més sostenible i pensant en les persones, fent una ciutat més propera i amable, potenciant el transport públic i el sistema alternatiu a l'ús del cotxe.

- Dotar a la ciutat d'una xarxa d'espais verds que enllacin tots els barris i àrees de la ciutat.

- Insistir en el concepte de sostenibilitat, dotant dels mecanismes e infraestructures necessàries per construir una ciutat que doni resposta als reptes vinculats amb l'eficiència energètica i al canvi climàtic.

- Revisar les tipologies d'edificació previstes a cada zona, per tal d'adaptar-les millor a la realitat construïda de cada barriada, sobretot si es vol mantenir el seu caràcter.

Pel que hem pogut veure fins ara, pareix que aquestes inquietuds han estat presents en la redacció del Pla. Tot acompanyat, això sí d'una terminologia que abusa sovint de l'ús de paraules (inclusiva, sostenible, proximitat...) que a força d'utilitzar-se com eslògans deixen de tenir significat.

Però al marge d'aquestes anècdotes, el que ara, amb la seva pròxima exposició pública, ens tocarà a tots com a ciutadans és estudiar-lo a fons i mirar si coincideix amb aquella ciutat que voldríem. Tant de bo sigui així, però un Pla general té un abast tan gran que sempre es poden haver oblidat d'algun aspecte que considerem important. Si fos així, encara hi som a temps de corregir-lo. Que sigui una bona eina per millorar el futur de la ciutat, també és responsabilitat de tots.

HUGO BOSS
HUGO BOSS

24 horas

LA TRANSICIÓ ECONOMICA

Anem cap a un canvi de model econòmic a nivell mundial, tant sí com no. La crisi climàtica i l'energètica ens obliguen a pensar altres maneres de fer negocis, de consumir, de cuidar la salut, de canviar de feina, etc. Aquest canvi també s'està donant a la nostra ciutat, encara que molt tímidament.

Com serà la ciutat del futur? Com ha de ser? Encara no ho sabem perquè realment no tenim un pla de transició econòmica per Palma. Els principals sectors creadors de riquesa, el turisme i l'immobiliari, no donen senyals de voler fer una transició planificada. El sector immobiliari ha seguit creixent per les agències d'inversions estrangeres que segueixen apostant per la compra d'habitatges, el que accelera els processos de gentrificació. Les idees alternatives en sectors industrials, com la del Districte d'Innovació de Llevant o la reordenació del Port per fer créixer el sector nàutic, estan encara molt "verdes" i no es veu una bona governança per fer-los avançar adequadament. Els Fons Europeus són encara més un misteri que una realitat.

La transició i el canvi de model no seran ràpids, però hi hem d'apostar amb celeritat. Les institucions ha de comptar amb l'empresa privada, sindicats i tota la societat civil per fer la transició cap a una ciutat sostenible. De moment, no són suficients els mecanismes i fórmules de participació, encara que últimament han millorat. Les inversions en economia verda, en nous comerços de proximitat, amb inclusió i amb igualtat, són productius, però s'han de desenvolupar en un escenari de col·laboració ciutadana.

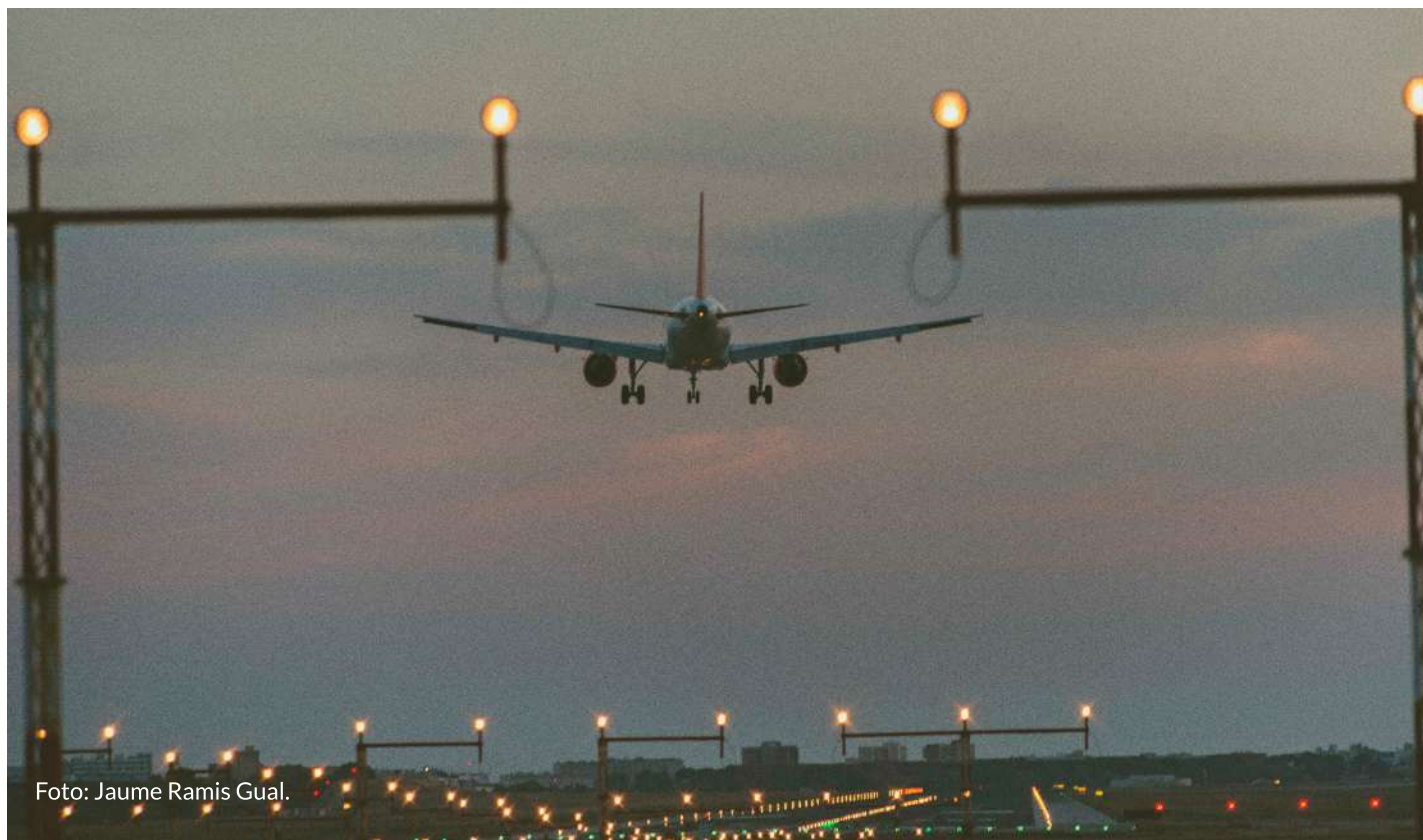

Foto: Jaume Ramis Gual.

Crisi i recuperació econòmica

La vida econòmica de la ciutat ha estat, un altre cop, marcada per la crisi de la Covid i el seu impacte en el turisme, la restauració i l'oci. El 2020, l'any d'inici de la pandèmia, varen passar per l'aeroport de Palma poc més de sis milions de de passatgers. Aquest 2021, fins el mes de novembre, n'hauran passat més de 13 milions i mig de passatgers. Malgrat és més del doble respecte l'any anterior, suposa la meitat del 2019.

Pel que fa al turisme de creuers, el 2020 varen arribar 156 mil creueristes, mentre que amb dades del mes d'octubre de 2021 n'han arribat gairebé un quart de milió. Xifres molt allunyades dels més de dos milions de creueristes que arribaren el 2019.

Aquestes xifres per elles mateixes ens donen una idea que la crisi econòmica de la ciutat ha estat molt profunda. Això s'ha manifestat en una pèrdua d'activitat molt important, sobre tot en el Centre Històric i a tota la badia de Palma.

Malgrat aquesta crisi, no sembla que la ciutat hagi canviat la seva estratègia i el govern municipal tampoc. Bàsicament, els esforços s'han centrat en pal·liar els danys i esperar una recuperació intensa que no acaba d'arribar per la incertesa del futur. Els plans municipals per un futur diferent s'han concentrat en el nou PGOU, un instrument jurídic administratiu sense massa impacte a curt termini.

Malauradament, els símptomes d'un model econòmic caduc i vulnerable s'han fet presents en el debat ciutadà. Bars i terrasses, comerç, turisme de creuers i el negoci immobiliari ha estat en les pàgines dels diaris de manera predominant. Tot i que el debat està als carrers, la transició econòmica quasi no es percep a Palma, ja que l'estratègia s'ha centrat a tornar a la situació d'abans i no posar la mirada en el futur.

Espai públic, més ocupat per terrasses

Una de les iniciatives per mantenir l'activitat econòmica de bars i restaurants, va ser ampliar l'espai de les terrasses que ja existien i coincidir espai públic d'aparcaments als quals no tenien terrasses. La mesura va ser polèmica i va generar alguns conflictes, encara que en general va ser positiva econòmicament pels comerciants i per la majoria de ciutadans.

Els problemes varen ser recurrents en els barris de la Llotja i de Santa Catalina, amb una llarga trajectòria de conflictes d'alguns bars amb els residents. També es varen crear problemes a la plaça de les Drassanes i a Canamunt. Més endavant, a l'apartat "Palma: Ciutat per viure i conviure" veurem les implicacions socials d'aquests problemes derivats de l'activitat econòmica.

Foto: David Hernández Vargas.

- Cort mantindrà l'ampliació de les terrasses de bars i restaurants. Ara Balears, 24/02/2021
- Un jutjat anul·la el tancament dels bars de la Llotja de Palma a les 23 hores. IB3, 05/03/2021
- Hila: «Se buscó equilibrio para realizar la actividad económica y que los vecinos pudiesen descansar». Diario de Mallorca, 05/03/2021
- Los vecinos exigen que las terrazas de sa Llonja cierren a las 23.00 horas. Diario de Mallorca, 12/03/2021
- Empresarios de Santa Catalina piden ayuda por el ruido. Ultima Hora, 10/06/2021
- Los vecinos de Santa Catalina ya están hartos del ruido de las terrazas. Ultima Hora, 08/06/2021
- Vecinos de Drassana denuncian la inacción policial ante los ruidos. Diario de Mallorca, 21/06/2021
- La CAEB reclamará dos millones a Cort por las terrazas de sa Llonja. Diario de Mallorca, 25/06/2021
- Palma XXI rechaza el nivel de ruidos generados en la ciudad. Diario de Mallorca, 01/07/2021
- La Federació de Veïns crea una comisió para estudiar el "abuso del espacio público". Diario de Mallorca, 01/07/2021
- Terrazas en Palma: Campaña de Cort contra los excesos en tres zonas. UH, 07/07/2021
- Cort redueix l'espai per a les terrasses del barri de Sa Gerreria. IB3 Notícies, 09/07/2021
- El nuevo Plan General solo permitirá tres bares en 50 metros en toda la ciudad. Diario de Mallorca, 04/10/2021
- Vecinos y restauradores apoyan la limitación de bares del Plan General. Diario de Mallorca, 06/10/2021

Foto: José Ignacio Barbas Pérez.

Megacreuers: posar límits és possible

Com hem dit, durant aquest any els creuers varen arrancar la temporada més tard que els anys abans de la COVID i varen confluïr algunes vegades varis megacreuers al Port de Palma. Quan això passava la ciutat es veia més saturada que els dies normals.

El debat sobre la limitació del nombre de megacreuers ha estat molt present. L'estiu el Diario de Mallorca llençava una enquesta demanant si la ciutadania estava d'acord amb la tornada dels megacreuers. Un 60% contestava que no.

Acabam l'any amb l'anunci "a bombo i platerets" del Govern, després d'una reunió amb les navilieres a Hamburg: es limitarà a 3 l'arribada de creuers a Palma (un d'ells megacreuers). Des de la Plataforma contra els Megacreuers, qualifiquen l'acord d'"insuficient" i acusen el Govern de poc valent, mentre continuen defensant la seva fórmula d'un creuer al dia com a màxim. Veurem en què es materialitzen aquests mediàtics acords al port de Palma, als seus carrers i el seu aire durant el 2022.

- Palma, a reventar. UH, 18/07/2021
- Palma acull tres grans creuers simultàniament per primera vegada des de 2019. IB3, 23/08/2021
- Cuatro grandes cruceros coinciden en el puerto de Palma este lunes. Diario de Mallorca, 20/09/2021
- La temporada turística de Palma en 2021 supera las previsiones. Cadena Ser, 14/10/2021
- Palma prevé cerrar 2021 con un total 186 escalas de cruceros. OK Diario, 18/10/2021
- Cort invita a los palmesanos a revelar sus rincones favoritos de Palma para incluirlos en una guía turística. Diario de Mallorca, 15/11/2021
- Vecinos de Palma sobre la nueva guía turística de Cort: "No queremos dar publicidad a nuestro barrio, si se pone de moda será un desastre". Diario de Mallorca, 18/11/2021
- Més de 500 creuers programats a Palma per a l'any que ve. IB3 Notícies, 28/11/2021
- Palma pone tope al número de cruceros diarios: cinco son demasiados Preferente, 26/11/2021
- El Govern acuerda con las navieras un máximo de tres cruceros al día en Palma. Diario de Mallorca, 20/12/2021
- Plataforma contra los megacruceros ve "insuficiente" limitar a tres cruceros al día la capacidad del puerto de Palma. Europa Press, 21/12/2021

El comerç històric tanca la barrera

El comerç històric continua desapareguent, els exemples són tants que d'aquí a poc només quedaran uns quants, mostra del que va ser. Productes que perden clientela a una ciutat gentrificada, compra massiva per Internet, canvis radicals en la població de la ciutat, canvis generacionals en els negocis i el fenomen turístic, ha anat desplaçant aquests comerços i incorporant-ne de nous. Quan veim que llocs emblemàtics com Can Joan de S'Aigo, que va obrir un tercer local el 2018 al centre de ciutat, mentre altres també amb història com Casa Vila es transformen en un minimarket a la plaça de Santa Eulàlia, la globalització es fa present d'una manera evident.

Mentre alguns comerços de sempre desapareixen, també emergeixen alternatives interessants, normalment lligades a l'alimentació i al producte local, com el supermercat cooperatiu Terranostra o el persistent mercat agroecològic de la plaça dels Patins.

- La pandemia arrasa con los comercios históricos de Palma. UH, 16/02/2021
- Las calles comerciales turísticas de Palma, ahogadas. UH, 06/02/2021
- Marxants d'art que impulsen la gentrificació. Ara Balears, 12/03/2021
- El mercado payés de Mercapalma reclama ayuda al ayuntamiento de Palma ante el peligro de desaparecer. Diario de Mallorca, 15/03/2021
- Mercat Social inaugura un local en Son Sardina para fomentar la economía solidaria. Diario de Mallorca, 16/07/2021
- Los supermercados de barrio ganan espacio en el centro de Palma. Diario de Mallorca, 11/07/2021
- Palma XXI radiografía la ciudad turística. Última Hora, 29/04/2021
- La Defensora de la Ciudadanía quiere que se ponga fin a los excesos de los 'minimarkets'. Diario de Mallorca, 25/09/2021

Sector immobiliari, mal de cap per a la ciutadania

El centre de la ciutat és un espai difícil perquè els residents puguin llogar o comprar un habitatge. Aquesta dificultat ja s'està estenent a altres barris veïns del centre, com Santa Catalina, Es Jonquet, Passeig Marítim, Es Molinar, Pere Garau, Es Fortí, etc.

Durant les crisis econòmiques es donen moltes situacions en les quals els propietaris es veuen obligats a vendre. A Palma els preus segueixen sent dels més alts d'Espanya i això dona peu al fet que siguin estrangers la majoria de compradors de pisos grans i ben situats. Malgrat la baixada d'inversions, el negoci immobiliari segueix creixent a la Ciutat, basta veure la quantitat de negocis que hi ha a Palma, la majoria ja estrangers.

Es fa imprescindible tenir un observatori de l'habitatge a Palma per veure si la dinàmica actual segueix endavant, o bé en algun moment canvia d'orientació cap a un accés a l'habitatge més normalitzat. Parlarem més endavant de les implicacions socials de la manca d'habitatge a Ciutat.

- Nou Llevant: Promociones casi a punto y con desembarco de supermercados. UH, 22/08/2021
- Suecos y alemanes ya invierten en el resto del barrio. UH, 22/08/2021
- Jarabo admite que peatonalizar calles sube los alquileres. UH, 24/09/2021
- El Ayuntamiento de Palma, el primero que subirá el IBI a los pisos vacíos. Diario de Mallorca, 07/10/2021
- El barri de Pere Garau, la nova temptació de danesos, suecs i alemanys. IB3 Notícies, 29/11/2021

La ciutadania de Palma no està obligada a suportar aquest nivell de renous

COMUNICAT DE PALMA XXI

Palma, 30 de juny de 2021 – Fa dècades que determinats barris de Palma pateixen un nivell de renou excessiu i incompatible amb el descans i la salut dels veïnats. La manca de planificació i la dèbil aplicació de les normatives municipals han distorsionat la vida de barri a zones com la Llotja, Santa Catalina i d'altres, fins al punt de generar un conflicte entre l'activitat comercial vinculada a l'oci i la vida de barri.

Milers de ciutadans i ciutadanes de Palma pateixen greus problemes de salut i convivència a conseqüència del renou provocat per activitats de negocis privats, a més dels veïnats que ja han abandonat el seu barri precisament per fugir d'aquestes condicions. D'aquesta manera, els negocis privats sustenten els seus beneficis damunt les espatlles dels veïnats, sense que fins ara l'Ajuntament hagi dut a terme una activitat eficient i permanent que solucioni aquest greu problema que afecta els drets fonamentals reconeguts a la Constitució Espanyola, com són el lliure desenvolupament de la personalitat (art. 10), la integritat física i moral (art. 15), la intimitat personal i familiar i la inviolabilitat domiciliària (art. 18), la llibertat d'elecció de residència (art. 19) i la propietat privada (art. 33).

Els principis rectors de la política social i econòmica estableixen a l'article 45 que tothom té dret a un medi ambient adequat i el deure de conservar-ho; i preveu, a més de les sancions administratives, la possibilitat d'establir sancions penals i l'obligació de reparar el dany causat. Al seu article 43 tracta el dret a la salut, que pot veure's seriosament afectat pel renou. D'altra banda, els principis assenyalen que la contaminació acústica pot incidir al dret a un habitatge digne i adequat, consagrat a l'article 47.

Segons diverses sentències del tribunal Constitucional Espanyol (STC nº119/2001 24 de maig i STC 16/2004 23 de febrer), "el renou, a la societat dels nostres dies, pot arribar a representar un factor psicopatògen i una font permanent de pertorbació de la qualitat de vida de la ciutadania. Així ho acrediten les directrius de l'Organització Mundial de la Salut sobre el renou ambiental, on es posen de manifest les conseqüències que l'exposició prolongada a un nivell elevat de renou té sobre la salut de les persones (com deficiències auditives, aparició de dificultats de comprensió oral, pertorbació de la son, neurosis, hipertensió i isquèmia), així com sobre la seva conducta social (com reducció dels comportaments solidaris i increment de les tendències agressives)".

Els nivells insuportables de renou es pateixen a diferents barris del centre històric i de la resta de la ciutat, essent especialment alarmants les situacions a zones de La Llotja i Santa Catalina. La defensa d'una ciutat viva i activa ha de passar, inqüestionablement, per la reivindicació del benestar i el dret al descans dels seus residents.

Per tots aquests motius, Palma XXI dona tot el seu suport a les entitats ciutadanes i persones individuals que estan reclamant de l'Ajuntament una actuació eficaç que impedeixi que continuï la situació actual en zones de Ciutat castigades per la contaminació acústica.

Nos están vendiendo

LA CIUDAD CUÁNTICA per Lourdes Durán

Tengo dos amigas que han dejado sus trabajos habituales para dedicarse a la venta de casas. Ha sucedido en plena pandemia en la que los índices de desempleo están al alza. La banda sonora de esta incertidumbre mundial ha saltado del Resistiré a Mi casita de papel, en la que Jorge Sepúlveda ha resucitado en cada portal inmobiliario además de adelantársele a Elon Musk en su afán por vivir más allá de la Tierra. Colonizada, la una, busquemos nuevas extravagancias en conquistas interestelares. Y no tan lejos.

La nueva excentricidad del Ayuntamiento es convertirnos en los voceros de nuestros barrios para poner luz y taquígrafos a negocios, rincones, a toda esquina susceptible de ser convertida en cebo turístico. No satisfechos con la permisividad de vender el centro de la ciudad al mejor postor -y ya sabemos quién gana siempre-, ahora quiere deslocalizar el negocio turístico y extenderlo a la periferia sin mancharse las manos. Nos quiere convertir en verdugos de nuestro propio destino.

Los vecinos les pondremos en bandeja nuestro patrimonio sentimental, es decir, los lugares del barrio que amamos por mantenerse al margen del negocio turístico, ese bar de la esquina en la que te llaman por tu nombre, o el pequeño local del zapatero remendón donde a duras penas malvive de poner suela a tus botas.

Tenemos experiencia, sabemos en qué y cómo acaba esta película de un neorrealismo mallorquín: “vendre ses cases i anar de lloguer”, corregido en el postcapitalismo con un irte a la calle.

¿Qué esconde tan aviesa invitación a los vecinos al convertirlos en publicitarios gratis total?

Echemos la vista al espacio, alarguemos el cuello. ¿Dónde están las plumas construyendo, levantando la tierra para transformarla en nuevas promociones, en la expansión de la ciudad? Hay muchas pero hoy pongo el foco en dos, en La Soledad y en Pere Garau. Ambas periferias tienen un mismo cordón umbilical: la una es denominada Nou Llevant y la otra, Nuredduna. La primera fue barrio obrero, fabril y la otra cuenta con un mercado con puestos callejeros tres días a la semana. Lo que acabará convertido en el llamado turismo de sensaciones: culinarias, olfativas, nostálgicas y otras zarandajas parecidas, el argumentario que acaba derivando en la usurpación de tu barrio, de tu casa, de tu historia para convertirla en producto turístico. Otro más.

En dichos barrios los negocios inmobiliarios están creciendo como setas. En torno a la nada clara peatonalización de Nuredduna el buzoneo con peticiones de que vendas tu piso va en aumento. En los alrededores de La Soledad es un hecho que son muchos los extranjeros que están comprando. En ambos ocurre

algo similar: un desembolso ingente de dinero público -sobre todo fondos europeos- para pavimentar calles, espaciar aceras, peatonalizar y crear carriles bici, una urbanización en toda regla, plausible sí pero que van a acabar disfrutando los nuevos dueños, los nuevos inquilinos, de la periferia. Nosotros no porque no podremos pagarlo.

Si no quieres que tu barrio sea colonizado, deja de instagramearlo, olvida tus clics fotogénicos y desde luego, no hagas el trabajo sucio a quien lo único que le interesa de ti es tu voto cada cuatro años y ahora tu ‘casita de papel’. Muy triste pero cierto.

Una tarde de éstas contemplé la mudanza de aquella ferretería de Caputxines convertida ahora en negocio inmobiliario. Liándose un pitillo, una mujer joven sonrió al ver mi expresión de desconsuelo y compartió su lamento: “¡Nos están vendiendo!” Me fui a por una cerveza.

El turismo europeo de cruceros en Palma

Jaume Garau

Un europeo cosmopolita como el Archiduque Luís Salvador decía en su libro «La Ciudad de Palma»:

“Cuando navegando en alta mar, se llega a la amplia bahía de Palma, particularmente si se viene del Oeste, van emergiendo en la lejanía, de un modo paulatino, encantadoras e inmóviles, las torres, después las doradas murallas y finalmente las casas asentadas en la ribera de la capital de las Baleares. Existen muy pocas ciudades en el mundo que ofrezcan al forastero, que a ellas llega, una fisonomía tan amable, pues en muy pocas se combinan como aquí, la forma y el color para ofrecer un efecto tan armonioso”.

Ciento cuarenta años después podemos decir que aquel paisaje se ha transformado de tal manera que ya no se puede reconocer. Las sucesivas olas de crecimiento turístico han provocado que las operaciones portuarias ocupen toda la parte de poniente de la bahía. Primero fue el crecimiento de los muelles comerciales, después la extensión de los clubs náuticos y ahora los megacruceros y los ferrys. El espacio público de los paseos de la costa y el paisaje marítimo, gratuito y al alcance de todos, se ha ido transformando en actividades de interés privado, eso sí, «para el bien de todos».

La mayoría de los cruceros que surcan los mares del planeta se han fabricado en Europa, mayoritariamente en Alemania (grupo Meyer) y en Italia (grupo Fincantieri). También los turistas de cruceros son mayoritariamente europeos y también lo son los principales destinos: Italia y España, con sus ciudades portuarias ricas en patrimonio figuran a la cabeza. Por lo tanto, estamos hablando de una industria liderada por europeos para europeos, aunque la propiedad esté compartida con inversores globales. Inversores que se refugian en cruceros de banderas conocidas por ser de paraísos fiscales. Los beneficios económicos se van a paraísos fiscales mientras a nosotros nos destruyen nuestro patrimonio.

Los megacruceros de hoy que navegan por todo el mundo consumen 150 toneladas de fuel de baja calidad, contaminando tanto como todos los coches que pasan por el paseo marítimo en un día de verano. Cuando están amarrados en el puerto siguen con los motores en marcha para poder alimentar las infraestructuras colosales que hacen funcionar el barco. Los miles de pasajeros que descienden para visitar la ciudad generan una movilidad intensiva en taxis y autobuses, vaciándola de servicios públicos pensados para la ciudadanía. La huella ecológica de este tipo de turismo es grandiosa y

mucho más compleja de la que hemos enunciado esquemáticamente aquí.

En Palma el turismo de cruceros ha venido creciendo intensamente desde el año 2010, llegando a veces a 6 o 7 cruceros en un mismo día. El impacto que ha tenido en la ciudad ha sido muy importante, transformando por completo el pequeño comercio tradicional y provocando la salida de muchos residentes que no aceptan las molestias que provocan la masificación de la ciudad.

Un conjunto diverso de 30 entidades no lucrativas, que amamos la ciudad, su cultura y su vida tranquila, nos unimos para impedir este desatino tan grande, como también ha ocurrido en otras ciudades. Ahora hace casi dos años que trabajamos desde la Plataforma contra los Megacruceros para limitar este turismo de excesos, durante los cuales hemos exigido que se establezca una moratoria sobre el mismo. La propuesta debía servir para motivar a todos los sectores implicados a buscar una estrategia amplia y consensuada sobre este tipo de turismo. Llegó la pandemia y todos los planes y negociaciones se dejaron en un cajón. Los cruceros dejaron de venir en abril del 2020 y aun no han vuelto. Ahora las diferentes instituciones acuerdan hacer todo lo posible para que vuelvan cuanto antes. La moratoria sigue en pie, pero no hay plan de futuro.

Conseguir controlar el volumen del turismo de cruceros en Palma es importante para una Europa que quiere ser creíble en su lucha contra el cambio climático. Para los palmesanos y palmesanas esta batalla es comparable a la importancia que tuvo en su tiempo conseguir el Parque del Mar, comprar la Dragonera o convertir Cabrera en Parque Nacional. Ahora todos estaríamos de acuerdo de que aquellas fueron buenas decisiones. Nos toca conseguir que el turismo de cruceros en Palma sea una actividad regulada y sostenible, en beneficio de todos. Nuestra propuesta sigue siendo un megacrucero al día como máximo.

Article publicat al diari Última Hora el 22/05/2021

Foto: Toni Rodríguez Ripoll.

LA TRANSICIÓ ECOLÒGICA I DE MOBILITAT

El mes de novembre es va celebrar la COP26 a Glasgow. Una cimera internacional pel clima que passarà a la història com la trobada del "bla, bla, bla", pels acords insuficients i per la manca de lideratge i presa de decisions per fer front a l'emergència climàtica. El Govern va assistir per a explicar les mesures d'adaptació i mitigació de Balears emparades a la Llei de Transició Energètica i Canvi Climàtic, així com per a presentar el Pacte Euromediterrani signat amb Catalunya i la regió d'Occitània.

Així i tot, la reducció dels nivells de contaminació que es va experimentar durant el confinament l'any 2020 ha quedat com un miratge. I no només això, sinó que ha continuat augmentat. Des del mes de febrer, la velocitat a la via de cintura està limitada a 80 km/h. S'han reduït els accidents, però els embossos continuen essent freqüents. En canvi, les xifres d'usuaris de transport públic continuen sense recuperar els nivells previs a la pandèmia, sigui per reticències al seu ús enfront dels contagis, o sigui perquè la remodelació que va fer l'EMT l'any passat no ha acabat de respondre a les necessitats dels usuaris i usuàries.

Imatges: UH, Ajuntament de Palma i Més per Palma.

Palma vol caminar cap a la mobilitat sostenible

La transició cap a la mobilitat sostenible avança a poc a poc, a l'espera de l'aprovació del nou PMUS (la redacció del qual fou adjudicada el mes de juny, amb un període de redacció de sis mesos). En aquest moment conviuen, no sempre d'una manera compatible, vianants, patinets, bicicletes i vehicle privat, sense que el transport públic acabi de ser una aposta definitiva.

El pla "Palma camina" es va presentar el mes de juny, amb mesures com la prohibició de l'aparcament d'Avingudes cap endins o l'ampliació de la xarxa de BiciPalma a la zona de ponent i més enllà de la via de cintura. D'altra banda, alguns dels projectes bandera dels fons europeus són el tramvia al parc Bit i a l'aeroport, opcions molt costoses i amb objectius orientats en part a l'activitat turística.

- Palma evitaría hasta 52 muertes al año si mejorase la calidad de su aire. Diario de Mallorca, 01/02/2021
- La contaminación del aire por el humo de los coches se duplica desde el confinamiento. Diario de Mallorca, 17/05/2021
- La Junta de Govern adjudica el nou Pla de mobilitat urbana sostenible 2021-2027, que es redactarà en el proper mig any. Palma.cat, 09/06/2021
- 'Palma camina', un ejemplo más de la nueva movilidad que se expande en el mundo. UH, 04/07/2021
- Los comerciantes presentan un contencioso contra la ampliación del ACIRE de Sant Jaume en Palma. UH, 20/09/2021
- Hasta 25 entidades participan en la II Mesa de Movilidad del Ayuntamiento de Palma. Europa Press, 13/10/2021

Foto: Ajuntament de Palma.

Més verd a Palma, i comptabilitzat

El mes de març, Cort inaugurava un comptador de plantació d'arbres a la plaça d'Espanya, amb la xifra de 10.000 arbres com a objectiu. Tota una declaració d'intencions que s'està materialitzant de manera desigual. S'han fet per exemple intervencions a escala micro, com la de la plaça Guillem Moragues amb l'ampliació de voreres i la substitució i millora de l'arbrat, que ajuden a aconseguir una ciutat més amable per a les persones.

Amb el nou PGOU quedarà definit el parc agrari de Palma, subdividit en el parc de Sant Jordi i el parc de s'Horta de Dalt. Una oportunitat per a la ciutat pel que fa a la recuperació de l'activitat tradicional agrària, a la millora del paisatge de les zones periurbanes, i pel que fa a l'adaptació dels efectes del canvi climàtic.

- Cort sembrará este año unos 2.000 árboles en Palma. UH, 06/03/2021
- Palma participa en el seminario de planes urbanísticos agroecológicos. UH, 08/03/2021
- El Ayuntamiento de Palma estrena un contador de árboles en la Plaza de España. Europa Press, 18/03/2021
- El Parc Agrari de Palma preservará como agrícolas las tierras más fértiles. Diario de Mallorca, 07/04/2021
- Terrenos públicos servirán para impulsar el parque agrario de Palma. Diario de Mallorca, 11/04/2021
- El canódromo de Palma, de carreras de galgos a bosque urbano. UH, 30/04/2021
- El bosque Bellver: otra tala polémica. UH, 18/10/2021
- El área de Infraestructuras planta unos 250 árboles al mes en las calles de Palma. Diario de Mallorca, 28/10/2021
- Presentan el Plan de Mejora de Calidad del Aire de Palma para conseguir una ciudad más sostenible. Crónica Balear, 09/12/2021

Transició energètica sí, però consensuada

La transició cap a energies renovables és una realitat altament acceptada. Això no obstant, el fet que alguns dels primers espais preferents per a la instal·lació de parcs fotovoltaics siguin àrees lliures, sí que ha generat cert rebuig per part dels veïnats. Aquest ha estat el cas de Son Bonet (si bé, al municipi de Marratxí, es troba dins l'àrea metropolitana de Palma i és un cas que fàcilment es pot donar en el futur immediat al municipi). L'oposició veïnal ha aconseguit aturar aquest projecte en favor de l'habilitació de l'espai com a zona verda, també amb una intenció d'avançar en l'adaptació al clima.

Lligat amb el districte d'innovació del qual hem xerrat a l'apartat de transició urbanística, l'edifici de Gesa es perfila com a espai per a iniciatives innovadores en matèria de transició energètica.

- Cort permite a Endesa levantar un edificio de equipamientos junto a Gesa. Diario de Mallorca, 21/01/2021
- Cientos de personas participan en la cadena humana contra el parque fotovoltaico de Son Bonet. Diario de Mallorca, 23/05/2021
- El Ayuntamiento y los vecinos celebran el freno al plan de parque solar de Son Bonet. Diario de Mallorca, 05/11/2021
- «Si se autoriza el proyecto de la cantera de sa Garrigueta Rassa nos tendrán enfrente». Diario de Mallorca, 06/06/2021
- Cort ya redacta el programa urbanístico del edificio de Gesa, propiedad de Endesa. Diario de Mallorca, 13/09/2021
- Son Bonet gana un 'pulmón verde' con 450 árboles plantados por vecinos. Diario de Mallorca, 07/12/2021

Foto: Diario de Mallorca.

Una gestió dels creuers sense base mediambiental

Una de les darreres notícies de l'any, com comentàvem a l'apartat de transició econòmica, ha estat la regulació del turisme de creuers a Palma a un màxim de 3 al dia, i només un d'ells "megacreuer". Aquesta decisió, això no obstant, s'ha pres sense que es compti amb cap base científica en relació als efectes negatius sobre el medi natural i la salut pública.

- La Plataforma contra los Megacruceros pide la limitación a un buque por día. Cadena Ser, 07/06/2021
- Unas 80 personas reclaman una moratoria de cruceros en Mallorca por el riesgo de contagio y el impacto ambiental. Diario de Mallorca, 19/06/2021
- La Plataforma contra los Megacruceros celebra que Italia haya prohibido la entrada de estos barcos en Venecia. Diario de Mallorca, 14/07/2021
- Palma XXI critica el "atentado ecológico" de recibir 25 cruceros en Palma en el último tercio de octubre. Cadena Ser, 23/10/2021

La custòdia del territori com a estratègia de gestió i conservació

Lluïsa Dubon i Juanjo Suárez, Palma XXI

Foto: Jaume Gual.

La custòdia del territori és una forma intel·ligent d'intercanvi, que té una llarga història. Va sorgir en els països anglosaxons, fa ja més d'un segle, per tal de conciliar interessos diversos. D'una banda, els grans terratinents que tenien unes enormes extensions de boscs, per altra banda, els veïns d'aquelles propietats, que aspiraven a poder gaudir d'aquells espais verds i, especialment, necessitaven la llenya. A partir d'aquí es varen anar establint acords entre uns i altres, a partir dels quals els veïns exploten i gaudeixen aquests boscs, mentre que els propietaris cedeixen aquests espais amb la condició que siguin custodiats i que se'n faci un ús responsable. Generalment no es produïen contraprestacions monetàries.

A principis del segle XXI s'introdueix a Espanya el concepte de custòdia del territori i, concretament a Catalunya va tenir lloc, en el Castell de Montesquiu, l'acte constitutiu de què seria l'inici d'aquest procés. Pel fet de ser, en aquell moment, Consellera a Menorca de Territori i Medi Ambient, vaig tenir l'oportunitat de viure en directe aquell acte molt ben organitzat i documentat. Immediatament es va veure el potencial que tenia i es va establir contacte amb el GOB Menorca per tal que pogués desenvolupar el paper d'entitat de custòdia. En uns pocs mesos, Menorca va iniciar el primer projecte de custòdia del territori. Avui dia, aquesta illa manté una trentena llarga d'aquests acords.

Hem de dir que, en un principi aquests acords eren essencialment enfocats a temes estrictament mediambientals, però han anat evolucionant cap a la custòdia agrària. S'ha demostrat que si aquesta es desenvolupa correctament i seguint els criteris de l'agroecologia s'obtenen òptims beneficis ambientals!

Posteriorment també varen tenir lloc a Mallorca els primers acords i, poc després, es va crear la ICTIB, la xarxa de custòdia del territori a les Illes Balears, a la qual l'illa de Menorca hi ha jugat un paper important. A Mallorca, a partir de la Declaració de la Serra de Tramuntana com a Patrimoni Mundial han crescut els acords de custòdia i el paper que el Consorci de la STPM desenvolupa, en aquest sentit, ha estat important.

Des de Palma XXI també hem iniciat, des del 2020, una feina encaminada a fomentar-la. En primer lloc, el 2019 ens vàrem constituir en entitat de custòdia per tal d'anar iniciant el treball que ens hem proposat. La nostra tasca consisteix a fer una funció d'interlocució entre els propietaris de la zona i els pagesos i també de compromís per tal de fer un seguiment de tot el procés que pugui servir també de garantia, en cas de conflicte. A la tardor del 2020 vàrem signar el primer acord de custòdia amb una finca de Son Sardina. El primer, esperem, de molts.

Les nostres accions les estem focalitzant a la zona nord de Palma, coneguda històricament com "s'Horta de Dalt". El fet de triar aquesta zona va lligat amb la voluntat de contribuir i donar suport a la creació del primer parc agrari de Balears, que abastarà l'àrea compresa aproximadament entre Son Espases i la UIB: el Secar de la Real, Son Sardina, Son Espanyol, Sa Garriga, Establiments... Aquest parc agrari s'ha de recollir i delimitar amb la revisió del PGOU de Palma que s'ha d'aprovar imminentment. Es convertiria així en l'eina per a desenvolupar el sector primari al municipi i avançar en la transició ecològica i econòmica de Ciutat.

Entenent la custòdia en la manera més àmplia, treballam en tres línies d'acció: dinamització social i educació ambiental, activitats culturals, i la formalització pròpiament dita d'acords de custòdia. D'aquesta manera volem fer partícip al conjunt de la ciutadania de la custòdia del territori i del parc agrari de la zona Nord.

Tot i les dificultats afegides per les mesures sanitàries, de juny a desembre de l'any passat vàrem poder organitzar una sèrie d'activitats i conferències, tant presencials com virtuals:

- "Compartim al Nord" va ser el primer programa, de juny a setembre. Es varen realitzar un seguit d'activitats de dinamització sociocultural, sobretot als barris de Son Sardina i el Secar de la Real. Amb conferències, taules rodones, activitats familiars i una exposició fotogràfica itinerant que es va poder visitar a la biblioteca de Son Sardina, a l'Hospital de Son Espases i al Casal de barri de Son Cànaves. Vàrem comptar amb la col·laboració d'APAEMA i de les associacions de veïnats de Son Sardina i del Secar de la Real, així com del Consell de Mallorca, entre d'altres.

- "L'abc de s'Horta de Dalt", d'octubre a desembre, va ser un programa d'activitats d'educació ambiental. Amb cursos pràctics, taules rodones sobre agricultura, itineraris ornitològics guiats i tallers de caixes niu. En aquest cas, vàrem organitzar algunes activitats amb el GOB Menorca i el GOB Mallorca. Especialment important va ser la col·laboració de l'Hospital de Son Espases, així com la de la Conselleria de Medi Ambient.

- El "1r Cicle de cultura agrària de s'Horta de Dalt", durant el mes de desembre, va ser el darrer dels actes del 2020. Amb l'objectiu d'aprofundir en el coneixement cultural i històric d'aquesta zona, es va organitzar un cicle de conferències on varen participar nombrosos especialistes i responsables tècnics i polítics: Neus Truyol, Rafael Mata, Mar Mas, Gabriel Ordines, Biel Horrach, Maria Gómez, Jaume Gual...

En totes aquestes activitats hem rebut un gran interès tant pel públic en general com pels veïnats de les barriades del futur parc agrari. Volem destacar també la col·laboració de la Comunitat de Regants de la Síquia d'en Baster, que s'està implicant molt en tot el procés.

En les darreres setmanes ens han arribat molts missatges de pagesos interessats a prendre part en aquesta iniciativa. També de propietaris, que veuen en la custòdia del territori una bona solució a la reactivació de les finques. Tot plegat, és un bon senyal de la importància del parc agrari i del bon funcionament de la custòdia com a eina per a la conservació i la gestió del territori.

PGOU: la necessitat d'incloure la sostenibilitat al cor de la Ciutat

Pau de Vilehez Moragues, pel numero 12 de la revista Ciutat

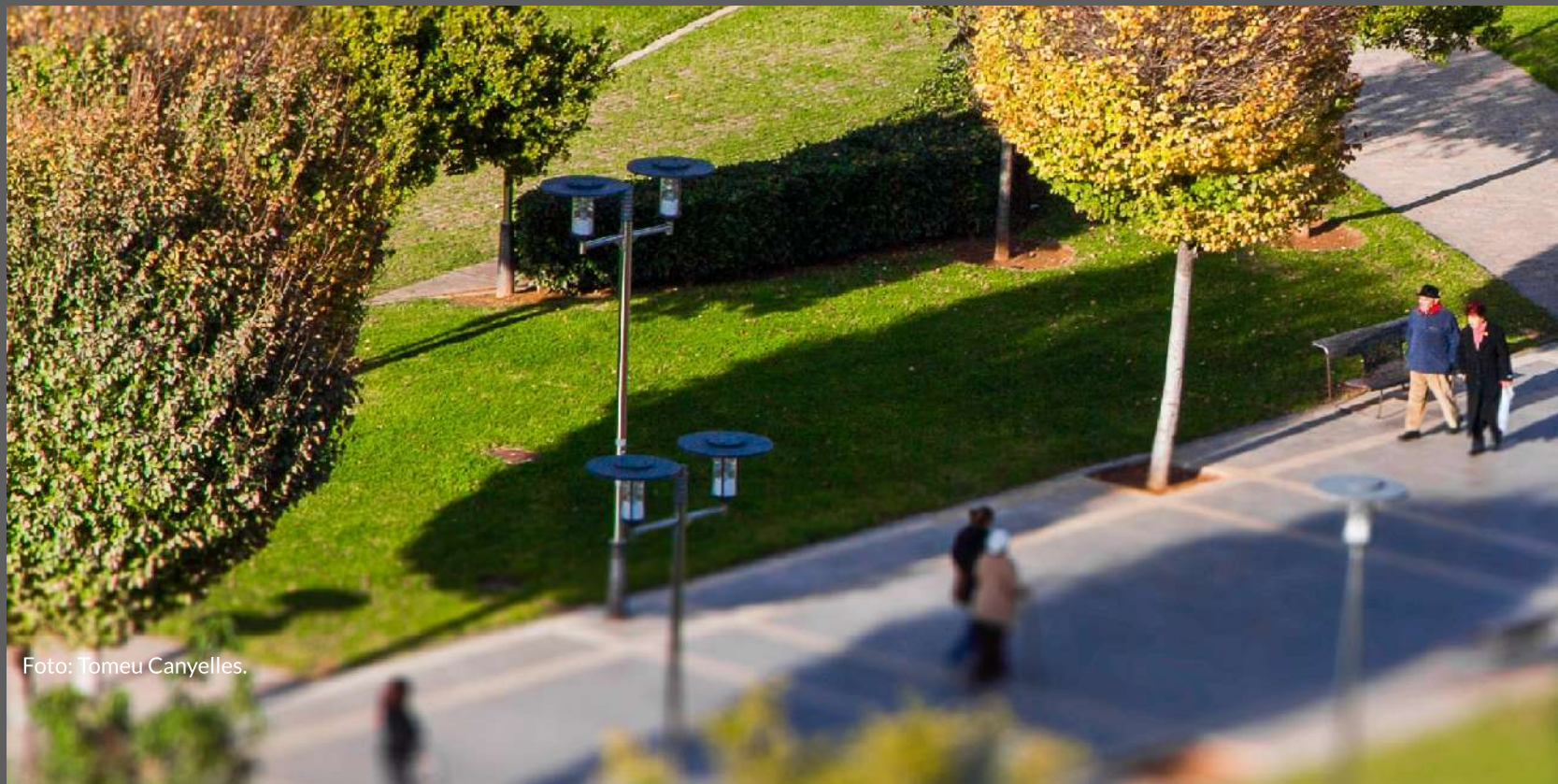

Foto: Tomeu Canyelles.

L'ajuntament de Palma es troba en aquests moments tramitant el nou Pla General d'Ordenació Urbana de Palma, un instrument de planificació que tindrà un rol important en la definició de la ciutat en les dècades vinents. Es dona la circumstància que les pròximes dècades seran també crucials per a fer front a un problema d'escala planetària amb efectes ben locals: el canvi climàtic. És per aquest motiu que cal saludar la voluntat de l'equip de govern municipal d'introduir la perspectiva climàtica i de sostenibilitat en l'elaboració del Pla, constituint-ne un dels elements definitoris.

Per una banda, un dels eixos principals del Pla porta per títol "Ciutat resilient i autosuficient front a la crisi climàtica". Òbviament, aquest eix inclou actuacions rellevants pel que fa a l'esclafament global, però allò que crida l'atenció, i que mostra que aquesta qüestió es pren seriosament, és que els altres quatre eixos del pla estan estretament relacionats amb la crisi climàtica: Ciutat oberta al mar i a la natura, Humanització de la ciutat i mobilitat sostenible, Ciutat de barris i pobles i Diversificació econòmica. Totes i cadascuna d'aquestes qüestions són essencials per reduir les emissions (mitigació) i estar millor preparats per als impactes de l'esclafament global (adaptació).

En primer lloc, analitzem l'eix Ciutat resilient i autosuficient davant la crisi climàtica. Aquí s'inclouen diverses actuacions que faciliten reduir les nostres emissions. Per una banda, substituint les fonts d'energia fòssil (molt contaminants, cares i perilloses per a la nostra salut) per energies renovables (facilitant la seva implantació en zones urbanes), i per l'altra, reduint el consum d'energia (a través de la rehabilitació d'edificis i de la reducció del transport privat). Aquestes mesures de mitigació són claus, perquè sense una mitigació suficient, l'adaptació al canvi climàtic serà impossible. A més, aquestes mesures permetran combatre la pobresa energètica i millorar la qualitat de vida de la ciutadania.

A banda d'aquest primer bloc de mesures, és interessant veure com els altres eixos del pla també tenen una component climàtica important. La ciutat oberta al mar i a la natura permetrà augmentar la cobertura vegetal de la ciutat i establir corredors verds que permetran reduir l'efecte illa de calor. La protecció de la mar és també essencial en la lluita contra el canvi climàtic, tant pel que fa a la protecció del nostre principal embornal de carboni (la posidònia) com pel que fa a la regeneració de platges, amb la recuperació de terreny natural en el front de mar que havia estat ocupat per construccions lligades

a l'activitat turística. En segon lloc tant l'eix relatiu a la humanització de la ciutat i la mobilitat sostenible com l'eix relatiu a la ciutat de barris i pobles han de permetre reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle a través d'una mobilitat diversa, ja sigui perquè hi ha més zones per a vianants i ciclistes (amb especial cura per a infants i persones majors), com per l'augment i millora del transport públic. Fer una ciutat dels "15 minuts", on totes i tots puguem trobar al nostre barri allò que necessitam, no només és bo per a la cohesió del barri i l'economia local, sinó que també permet reduir molt les nostres emissions. Finalment, la diversificació econòmica també és clau per a fer front a la crisi climàtica, ja que en aquests moments som excessivament dependents d'un sector que no només és molt vulnerable (com ha demostrat la Covid-19), sinó que a més contribueix cada cop més a les emissions que provoquen l'escalfament global. No podem dependre del turisme, i desenvolupar altres activitats, inclosa l'agrícola, amb un parc agrari enfortit al voltant de Palma, ens farà més forts des de tots els punts de vista: econòmic, social, ambiental, educatiu i de salut.

Ara queda esperar dues coses. Per una banda, que el Pla pugui ser aprovat ràpidament i amb un ampli nivell de consens. Ràpidament, perquè els pròxims deu anys seran claus per aconseguir frenar la crisi climàtica i evitar un desastre. Amb consens, perquè aquesta és una qüestió transversal que requereix que els canvis de majoria a les institucions no afectin el compromís de fer-hi front. Per altra banda, queda esperar que les actuacions que comentàvem i moltes altres que faran falta, es posin en marxa aviat i amb participació de la ciutadania. La crisi climàtica és una amenaça gravíssima, però també una oportunitat per millorar el nostre benestar, la nostra salut i la nostra economia. No la desaprofitem i assegurem-nos un futur digne.

LA TRANSICIÓ SOCIAL

La ciutat és el conjunt d'edificis, carrers, places i avingudes... però sobretot és el conjunt de persones: la ciutadania. Persones diverses, amb realitats i necessitats específiques segons el seu gènere, cultura, classe social... Persones que habiten els barris de Palma i que gaudeixen la ciutat però també pateixen diverses problemàtiques i fan front a la desigualtat. La transició social ha d'anar encaminada a garantir que la ciutadania de Palma, sense discriminacions, pot accedir als drets fonamentals: habitatge, feina digna, sanitat, educació, cultura, participació, etc.

L'accés a l'habitatge, l'augment de les desigualtats, les dificultats per exercir el dret a la participació ciutadana amb garanties, la vulneració al dret al descans o al gaudi de la ciutat pels residents... tendències que ja vèiem anys enrere però que s'han intensificat amb la pandèmia.

La cultura, que ha estat tan necessària per sobreviure el confinaments i les restriccions també se n'ha vist molt afectada, i lluita cada dia per dur endavant la seva tasca social, amb molta precarietat i incertesa, però també il·lusió i compromís.

Els drets polítics, socials i culturals solen ser sovint els més vulnerats i els més menystinguts. Cal cuidar-los amb especial atenció en moments de crisi, ja que una passa enrere en matèria d'aquests drets pot suposar perdre anys de lluita per aconseguir-los.

Foto: Ara Balears.

L'accés a l'habitatge: una quimera a Palma?

Tot i que començàvem l'any amb la notícia de que Palma era la tercera ciutat de l'Estat on més havia baixat el preu del lloguer durant el 2020 (val a dir que les xifres de partida mostraven que els últims 5 anys s'ha incrementat el preu del lloguer un 55%), la tendència durant 2021 s'ha revertit. El preu de l'habitatge ha anat creixent sense fre a Palma, especialment en la compra. Segons el portal Idealista, el preu de l'habitatge a Ciutat ha augmentat un 5,8 % l'últim any (arribant a pujar fins al 12% a barris com Ciutat Antiga o el 29,5% a Gènova). El preu mitjà d'un habitatge de 80 metres quadrats en 2020 va arribar als 239.558 euros enfront dels 151.880 euros de 2015 (dades Fotocasa).

Amb aquest panorama, sumat a l'augment de la població i la precarització de la vida (atur -especialment entre els i les joves-, encariment dels productes bàsics i augment de serveis bàsics com l'electricitat), sembla que accedir a l'habitatge a Palma és una quimera.

Ja al febrer l'Ajuntament advertia del previsible allau de desnonaments si no es prorrogava la suspensió de les execucions per impagament de lloguer, una mesura establerta durant 2020 per fer front als impactes socials de la pandèmia. Finalment el decret

antidesnonaments estatal es va allargar fins al mes d'agost: al setembre l'Ajuntament va tornar a advertir de la "dramàtica tardor" de desnonaments a Ciutat: l'Oficina antidesnonaments de Palma ha identificat almenys 198 desnonaments paralitzats per aquell decret, casos que previsiblement es reactivaran.

En el marc de la visita del ministre Ábalos a Ciutat el mes de març, per signar dos protocols amb els consells insulars de Mallorca i Menorca pel foment de la promoció d'habitatges destinats al lloguer social, l'Ajuntament llençava un SOS a l'estat. L'Ajuntament té en marxa 200 nous habitatges de protecció oficial, però això no és suficient per fer front a l'emergència habitacional que pateix la ciutat.

A barris com La Soledat, les famílies arriben a destinar fins al 60% dels seus ingressos a l'habitatge. Aquesta realitat és la que va reflectir la regidoria de Model de Ciutat en presentar, el mes de maig, una moció per al control dels preus dels lloguers abusius, impulsada per Més i Unidas Podemos i secundada pel PSOE. La moció aprovada insta el Govern central a aprovar una llei estatal d'habitatge «que blindi la funció social de l'habitatge».

- Palma, la tercera ciutat de l'Estat on més ha baixat el preu del lloguer. Ara Balears, 12/01/2021
- Cort admite que la oficina antidesahucios está «desbordada» y pide ayuda al Govern. Diario de Mallorca, 04/03/2021
- Cort invita al ministro Ábalos a conocer la «cruda realidad» de la vivienda en Palma. UH, 23/03/2021
- Ábalos firma este viernes en Palma dos protocolos para fomentar la promoción de viviendas de alquiler social. UH, 26/03/2021
- Cort «revitaliza» el Patronat de l'Habitatge para afrontar la «brutal» demanda de vivienda. Diario de Mallorca, 04/04/2021
- Palma ya tiene en marcha más de 200 nuevas viviendas de protección oficial. Diario de Mallorca, 20/04/2021
- Éxodo en el Casc Antic. Última Hora, 9/05/2021
- Los vecinos de La Soledat o Nou Llevant, los que más renta destinan a la vivienda. Última Hora, 22/05/2021
- El PSOE se suma a la petición de Més y Podemos para limitar el alquiler en Palma. Diario de Mallorca, 28/05/2021
- Cort proyecta 103 VPO, una residencia para estudiantes y una escoleta en la antigua prisión. Diario de Mallorca, 08/06/2021
- Truyló prevé «un otoño dramático» de desahucios en Palma. Diario de Mallorca, 08/09/2021
- Palma necesita unas 12.000 viviendas asequibles y sólo se están construyendo 200. UH, 05/10/2021
- Quan el lloguer turístic desnona els residents del centre de Palma. IB3 Notícies, 21/10/2021
- Cort reclama mayor financiación estatal para mejorar el parque público de vivienda. Diario de Mallorca, 21/10/2021
- Veinticinco pisos de grandes tenedores pasan a la bolsa de vivienda pública para jóvenes. Diario de Mallorca, 08/11/2021

Foto: Diario de Mallorca.

La COVID agreuja les desigualtats socials

A un article del mes d'abril del col·lectiu d'anàlisi política Passes Perdudes explicaven: "tant sols uns kilòmetres separen les zones amb major i menor renda de Mallorca. L'àrea de Sa Teulera compta amb una renda per llar superior als 80.000 euros, mentre que al barri de Corea no arriba als 16.500 euros (...) Aquesta situació s'ha vist agreujada pels impactes de la Covid-19 i constitueix uns dels majors desafiaments que tenen les administracions per davant els anys vinents". Efectivament, els dos pols de la riquesa i la pobresa a Mallorca es troben a Palma. I aquestes desigualtats econòmiques no només generen desigual accés a altres drets, sinó que poden ser determinants per la salut. La recent recerca duta a terme pel doctor Guillem Artigues permet per primera vegada dibuixar un mapa de Palma que vincula privacions socioeconòmiques amb el risc de mortalitat.

La manera de percebre i viure la ciutat també és desigual en termes de gènere. Així ho va demostrar el projecte amb dones del centre de Palma, Cala Major i La Soledat, impulsat per Arquitectives, "La ciutat amb ulls de dona: cartografies emocionals de Palma". Cristina Llorente, d'Arquitectives, va explicar que aquest estudi ha corroborat la importància d'aquesta mena d'anàlisi, ja que les ciutats s'han dissenyat pensant en un perfil molt concret, «el d'home, de

mitjana edat, en plenes condicions físiques i psíquiques, amb cotxe propi... Deixant de costat a dones, nens i persones majors».

La inseguretat i la sensació de por, causades no sols per delictes tipificats, sinó per la falta d'il·luminació, de neteja, de la presència d'altres dones en l'espai públic o pel simple abandonament d'un lloc són els problemes detectats, entre molts altres, per aquest informe.

La feina també és una de les principals preocupacions de la població a Palma. És cert que, respecte al mes de gener, l'atur ha baixat més de 6 punts a Palma: si arrancàvem l'any amb una taxa del 19%, el tancam amb el 13%. Però a dia d'avui gairebé 23.000 palmesans i palmesanes es troben en situació de desocupació.

És significatiu que Palma sigui la tercera de les ciutats més poblades d'Espanya amb pitjor qualitat de vida, per darrere de Madrid i Barcelona, segons una enquesta de l'Organització de Consumidors i Usuaris (OCU) realitzada enguany. «La crisi del coronavirus representa un punt d'inflexió, fent que la qualitat de vida percebuda baixi de manera dramàtica en totes les ciutats», segons OCU, que destaca que és «una cosa molt evident a Palma i Sevilla», on «els resultats cauen en picat».

- La ciutat de Palma, enxarxada al suport mutu i l'acció col·lectiva. La Directa, 19/01/2021
- El paro aumentó en Palma un 46,5 % el año pasado, sobre todo entre los jóvenes. UH, 01/02/2021
- Palma incrementa en un 168,95% las ayudas a familias vulnerables por la pandemia. Europa Press, 15/04/2021
- Dime dónde vives y te diré de qué vives: Un análisis de las desigualdades en la fuente de ingresos de los vecinos de Palma. Passes perdudes, 15/04/2021
- Palma es la tercera ciudad con peor calidad de vida entre las más pobladas, según la OCU. Última Hora, 27/04/2021
- Las mujeres de Palma reclaman una ciudad «cuidadora». Diario de Mallorca, 28/05/2021
- La demanda de Renta Social en Palma se extiende a los barrios con rentas altas. Última Hora, 31/05/2021
- Vivir en un barrio desfavorecido de Palma eleva el riesgo de enfermar y de morir. Diario de Mallorca, 14/11/2021

Presentació del document "El futur que volem", del Fòrum de la Societat Civil (foto: Diario de Mallorca)

Participació ciutadana: responsabilitat i dret

La ciutadania de Palma sempre ha estat compromesa amb participar i dir la seva en els assumptes que els afecten. Des de les associacions de veïns i veïnes (capitanejades per la Federació que les aglutina), a les entitats ciutadanes com ARCA, Joves Arquitectes de Mallorca, l'Obra Cultural Balear o Palma XXI, per esmentar algunes, passant pels grups i col·lectius organitzats pels barris (com Les dones, la veu del barri, a la Soledat, o Flipau amb Pere Garau) o sectorialment (Palma Verda, Terrazas a Raya, Ciutat per a qui l'habita, etc.)... són tantes les expressions de participació ciutadana a Palma!

També ha estat important reprendre, després de l'aturada en sec a causa de la Covid-19, l'activitat dels diferents òrgans i instruments de participació ciutadana impulsats per les institucions: els pressupostos participatius (que es preveia que es tornessin a convocar a finals d'aquest any, però no ha estat així), el Consell municipal de Model de Ciutat (que només s'ha reunit un parell vegades i no ha avançat

significativament), la Mesa de la Mobilitat (que va reunir l'octubre 25 entitats) o la Comissió de Seguiment de Llevant impulsada per la regidoria de Model de Ciutat (també es va reunir a l'octubre amb la Mesa d'entitats de la Soledat, entre d'altres).

Enguany ha estat l'any de la consolidació d'una plataforma de participació ciutadana molt potent que, si bé és cert no circumscriu la seva acció i incidència a Palma, sí que parteix i s'articula des de Ciutat: el Fòrum de la Societat Civil. Prop de 30 entitats ciutadanes, ecologistes, sindicals, culturals, etc. fa més d'un any que treballen per fer incidència davant les institucions amb la mirada posada a la transició del model econòmic, ecològic i social a les nostres illes. Amb aquesta vocació enguany varen presentar el seu full de ruta: "El futur que volem". Es tracta d'un conjunt de propostes concretes per avançar cap a la transició. A aquest document el segueixen un conjunt de publicacions amb mesures més específiques per cada sector.

- Consell y Foro de la Sociedad Civil avanza en espacios de participación y diálogo para la reactivación. Europa Press, 09/02/2021
- El Ayuntamiento convocará de nuevo a finales de año los presupuestos participativos. Diario de Mallorca, 18/04/2021
- Forteza se despide con un discurso crítico hacia la Federación sa Ciutat de Palma. Diario de Mallorca, 27/05/2021
- La asociación vecinal de sa Llotja-es Born se refunda para recuperar sus derechos. Diario de Mallorca, 21/09/2021

Palma: ciutat per viure i conviure

Quan una ciutat s'orienta a l'oci i el turisme es presenten sovint problemes de convivència i perilla la garantia del dret al gaudi de la ciutat per part dels i les residents. A Palma, aquesta realitat s'ha traduït enguany en problemes de renous per l'oci nocturn, especialment als barris del districte centre, d'ocupació de l'espai públic per terrasses i de saturació del centre per la celebració d'esdeveniments esportius.

També han nascut noves associacions de veïns i veïnes, com la d'uns barris especialment castigats per la vulneració al dret al descans i la gentrificació, els de La Llotja - Es Born, que es refundà el setembre amb el lema "Barri per viure i conviure", i va impulsar, juntament amb altres entitats veïnals i cíviques el comunicat per descentralitzar els esdeveniments esportius.

D'una altra banda, els barris històricament més marginats reclamen atenció, per poder també viure i conviure. Intentant donar resposta, l'àrea de Model de Ciutat de Cort va anunciar l'octubre que proposarà que

les barriades del Nou Llevant, la Soledat Nord i Sud, Son Gotleu i Can Capes, siguin declarades com a àrees prioritàries d'intervenció especial. Aquesta declaració, entre altres coses, permetrà focalitzar la intervenció municipal en matèria de millores urbanístiques, així com canalitzar les ajudes europees que s'espera rebre en concepte d'ajudes a la recuperació cap a aquestes zones.

Precisament des d'un d'aquests barris sovint estigmatitzats per la resta de la ciutat, Son Gotleu, ens va arribar una lliçó de conciliació en mig dels problemes de convivència que enfronta al barri (molt marcats per les fortes desigualtats socials). La directora del CEIP Gabriel Vallseca, que havia resultat agredida en una baralla a les portes del centre, va rebre les famílies l'endemà, amb un emotiu discurs que es va fer viral: "El que va passar ahir a l'escola no representa aquest barri: aquest és un barri molt valent i que lluita per canviar les coses. Nosaltres ajudarem que els vostres fills, el dia de demà es sentin orgullosos de dir que viuen al millor barri del món".

- Vecinos y restauradores piden ayuda por el «desmadre» de Santa Catalina. UH, 09/07/2021
- Las denuncias por ruido entre vecinos se multiplican por cuatro en el primer trimestre del año. Diario de Mallorca, 08/07/2021
- Son Gotleu, la Soledat y Nou Llevant tendrán un plan de reforma integral. Diario de Mallorca, 25/07/2021
- Estas son las principales quejas de los ciudadanos de Palma. UH, 27/07/2021
- El Nou Llevant reclama atención: «Nos sentimos abandonados». UH, 06/09/2021
- Cort propondrá que cinco barrios de Palma sean zonas de intervención especial. Diario de Mallorca, 14/09/2021
- Els veïnats de Palma sol·liciten la descentralització d'esdeveniments esportius a causa del seu impacte a la ciutat. DBalears, 08/10/2021
- Vecinos y comerciantes de Santa Catalina rechazan el plan de protección de este barrio. Diario de Mallorca, 28/10/2021
- La directora agredida en Son Gotleu: "Son hechos aislados que no representan a nuestro alumnado". Diario de Mallorca, 29/10/2021

Cultura a Ciutat: any d'alts i baixos per la pandèmia

Un dels sectors més tocats per la pandèmia ha estat, sense dubte, la cultura. Després del que semblava una tímida reactivació de l'activitat cultural a finals del 2020, el mes de gener l'Ajuntament de Palma ordenava el tancament temporal dels teatres municipals de Palma i la suspensió de tota la programació en aquests equipaments fins a una altra ordre.

La situació sanitària va anar millorant, i amb ella les ganes de consumir cultura. Una demostració festiva i molt alegre va ser el Dia del Llibre. Pocs recordaran un Sant Jordi amb més alegria desbordada de trobar-mos als carrers de Palma al voltant de les paradetes de les llibreries i les roses. El Gremi de Llibreters en va fer un molt bon balanç i va repetir el format de treure els llibres al carrer al juny, amb la Fira del Llibre, i a l'octubre, amb la Setmana del Llibre en Català.

Una altra cita que va tenir molt èxit i ens va permetre retrobar-mos als museus i galeries de Ciutat, però també als carrers i places, va ser la Nit de l'Art, al mes d'agost, que enguany celebrava el seu 25è aniversari.

La "indústria cultural" sembla que veu nous filons a Palma i s'expandeix a zones com la plaça Chopin, plagada ara de galeries d'art; o fins i tot barris com La Soledat, on enguany s'ha començat la construcció de la nova seu de l'Orquestra Simfònica, la Caixa de Música. S'haurà de veure si l'arribada d'activitat cultural al barri beneficia als veïns i veïnes de tota la vida, o, per contra, contribueix al moviment gentrificador que ja es deixa notar.

En canvi, espais emblemàtics de cultura, com el Teatre Sans, veuen com perilla la seva existència per manca de suport institucional. El desembre, a la Nit de la Cultura que organitza l'Obra Cultural Balear, es va reconèixer la "tasca imprescindible del Teatre Sans per la nostra cultura des de fa gairebé quatre dècades al cor de la nostra ciutat".

Tancam l'any amb bones notícies pel sector cultural: l'Ajuntament de Palma atorgarà ajudes per valor de mig milió d'euros a espais, pimes i creadors del sector cultural. Es traduirà això en més i millor cultura a Ciutat i menys precarietat pels que la creen?

Fira del Llibre a Palma (foto: Diario de Mallorca)

Nit de l'Art (foto: Mallorca Diario)

Campanya per salvar el Teatre Sans (foto: Diario de Mallorca)

Zona de galeries d'art a la plaça Chopin (foto: Última Hora)

- Los teatros municipales de Palma bajan el telón. UH, 11/01/2021
- Plaça Chopin, el nuevo Soho palmesano. UH, 21/02/2021
- El Ayuntamiento de Palma abre una consulta para la adquisición de obras de arte contemporáneo. Europa Press, 26/02/2021
- Sant Jordi desborda Palma en su 'tardeo' literario. UH, 23/04/2021
- Vuelve el 'Bibliojardí' a la Misericordia tras un año de parón por la COVID-19. Europa Press, 14/06/2021
- Comienza la construcción de la Caja de Música que albergará a la Sinfónica. UH, 03/08/2021
- Palma suspende en turismo cultural. Diario de Mallorca, 02/09/2021
- Palma visibiliza la cultura judía este mes de septiembre y octubre. UH, 10/09/2021
- Palma celebra su gran fiesta del arte contemporáneo. UH, 18/09/2021
- "Salvar el Teatre Sans es lo que cuesta el Principal una semana". Diario de Mallorca, 02/10/2021
- El Teatre Sans de Palma, en «riesgo absoluto» de echar el cierre por falta de ayudas. UH, 22/10/2021
- La Semana de la Cultura Popular y Tradicional 2021 rinde homenaje a la danza popular como elemento de identidad. Europa press, 22/11/2021
- El Museu de Mallorca celebrará sus 60 años el próximo día 24. Diario de Mallorca, 03/11/2021
- Cultura dispondrá de 27,1 millones de euros en 2022, una subida del 11,9%. Europa press, 08/11/2021
- El área de Cultura del ayuntamiento de Palma incluye Can Serra en sus presupuestos de 2022. Diario de Mallorca, 17/11/2021
- El Ayuntamiento de Palma pide a sus funcionarios que usen el catalán y hablen en español sólo "si se lo piden". El Mundo, 24/11/2021
- Cort resalta "el gran talento cultural y musical que hay" en Palma. Europa press, 26/11/2021
- La Nit de la Cultura premia al Sans por su «labor imprescindible» en el teatro. Diario de Mallorca, 12/12/2021
- Palma otorga ayudas por valor de medio millón de euros a espacios, pymes y creadores del sector cultural. Europa press, 15/12/2021

“Un dels grans valors del moviment veïnal és la permanència en el temps”

**Entrevista amb Joan Forteza
president de la Federació
d'Associacions de Veïns i
Veïnes de Palma***

El moviment veïnal a Palma ha estat històricament un dels més actius i reivindicatius d'Espanya. Gran part de les victòries ciutadanes en temes urbanístics, socials o ambientals han estat liderades o han comptat amb la participació de les associacions de veïns i veïnes, que estan articulades a una Federació. Per conèixer un poc més sobre la història, les fites, els obstacles i les apostes de futur del moviment veïnal parlem amb Joan Forteza, qui presideix des de fa 8 anys la Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Palma.

Com et vas començar a vincular amb el moviment veïnal?

Abans d'assumir la presidència de la Federació no estava tan involucrat amb temes d'activisme veïnal, era executiu d'una entitat bancària. Mals orígens! Quan em vaig jubilar vaig entendre que

una part dels coneixements els podria revertir a la societat. Uns companys del meu barri, el Coll de'n Rabassa, em varen convidar a reactivar l'associació de veïnats, que havia quedat un poc aturada després d'aconseguir treure la central de GESA de Sant Joan de Déu, l'any 1994. De vegades passa, això, que després d'un esforç molt llarg i continuat la gent es va relaxant. Vaig començar a ficar-me a l'associació de veïnats del barri, em varen nomenar president. Fins aleshores el moviment de veïnats, sobretot durant els anys 80 i 90, es basava molt en reivindicacions de carrer, ho fèiem sovint. Però no s'aconseguien els resultats esperats. Quan jo vaig arribar vaig decidir canviar el model, enfocar-mos més en presentar projectes que fossin una alternativa a allò que proposaven les institucions. Vàrem promoure una participació molt més activa, encapçalada per la Federació.

Com funciona la Federació? Qui la conforma i per a què serveix?

L'any passat la federació va celebrar el seu 40è aniversari. Avui a la Federació

som 49 Associacions de veïnats que estan establertes a més del 80% dels barris de Palma. Estam parlant d'aproximadament unes 15.000 persones associades, amb quota al dia. La majoria, persones d'edat mitjana o gran, de 50 anys cap amunt, no hi ha una presència significativa de joves. Les dones són majoria, desenvolupen o dirigeixen activitats, però no estan tan presents a les juntes directives de les associacions. Hi ha Associacions molt actives, actives i poc actives, que només es mobilitzen per qüestions puntuals.

Els criteris perquè una associació de veïnats pugui federar-se amb nosaltres són pluralitat, diversitat i representativitat, així com no estar vinculada directament a cap partit polític. No tenim a cap persona que mos representi que sigui membre de cap partit polític. Per no complir

*Entrevista publicada a la revista Ciutat del mes de maig, quan Joan Forteza encara era president de la FAVP. Des de juny de 2021 Maribel Alczar presideix la Federació.

amb aquests criteris rebutjam algunes entitats quan creiem que no són ni plurals ni representatives ni diverses.

Assistim amb veu, i de vegades també amb vot, com és el cas del Consell de Gerència d'Urbanisme, al Consell d'Administració de totes les empreses de l'Ajuntament i pràcticament a totes les àrees del consistori. També cada mes participam amb intervencions al ple de l'Ajuntament.

Explica'ns com varen ser els inicis del moviment veïnal a Palma.

Hi ha un fet que marca un abans i un després: el naixement de la democràcia, que va permetre que les associacions de veïnats fossin visibles, a l'estar inscrites i tenir una personalitat jurídica. Durant la dictadura tot associacionisme era completament il·legal, però moltes Associacions veïnals es varen crear a l'empar del que es coneixia com a Associacions de Família, vinculades sovint a l'àmbit d'una parròquia. Aquests eren espais molt bons per enganyar al franquisme, en realitat eren les proto-associacions de veïnats. Va ser el cas, per exemple, de les actuals associacions de veïnats del Coll de'n Rabassa, Es Jonquet o Santa Catalina. Moltes vegades la Brigada Social de la policia franquista s'infiltrava i s'hi havia d'anar alerta, però amb aquesta fórmula varen existir un bon grapat d'entitats que treballaven pels seus barris. Així que durant el franquisme sí que va existir ja un moviment veïnal encobert.

Ja en democràcia això va esclatar. El 1980 es va constituir la

Federació, amb 13 associacions de veïnats ja legalitzades, que ja feia anys que feien feina. Entre els anys 80 i 90 es varen crear la majoria d'associacions de veïnats de Palma.

Quines eren les primeres lluites del moviment veïnal?

Les primeres reivindicacions veïnals eren molt bàsiques. Faltaven tants de drets i infraestructures! Simplement asfaltar un carrer era un motiu de reivindicació. Llevat del centre històric i el casc antic, molts dels carrers i places de, la resta de Ciutat no estaven asfaltats, la situació als barris de la perifèria era lamentable. El mateix amb el sistema de clavegueres o recollida de fems. En aquell moment no es pensava a participar en l'Ajuntament, sinó en reclamar infraestructures bàsiques, saludables per a la gent.

Un poc més endavant es varen començar a reivindicar centres de salut, en una segona etapa, cap als anys 85-90. Abans tothom anava a Son Dureta. Així es va anar transformant la Ciutat i la mobilitat, ja no ens havíem de desplaçar per assistència sanitària bàsica. Els mitjans de transport que hi havia eren molt precaris: poques línies, de curt recorregut i amb molt baixa freqüència.

L'any passat la Federació va celebrar el seu 40è aniversari. Quines creus que han estat les principals victòries del moviment veïnal a Palma?

N'hi ha moltes! Entre les més recents, l'any 2017, guanyar el recurs contenciós administratiu que vàrem posar en contra l'Ordenança Cívica que volia implementar el Partit Popular, aleshores amb majoria absoluta a l'Ajuntament. Aquesta ordenança implicava que si un nin jugava amb una pilota a una plaça o carrer, se li imposava una multa de 200 euros. Hi havia un criteri en contra de l'associació al carrer. Tot això afectava

drets fonamentals de la ciutadania. Nosaltres amb altres entitats (35 en total) vàrem mobilitzar-mos i la Federació va presentar el recurs, com a entitat plural, diversa i representativa. L'ordenança cívica va ser anul·lada en la seva totalitat. És l'única a tota Espanya que va ser anul·lada, i fins aleshores, l'única vegada a Palma que la societat civil ha presentat un recurs d'aquesta magnitud contra l'administració i l'ha guanyat, i això ho va fer el moviment veïnal. A Barcelona també va haver-hi un recurs, i només es varen anul·lar alguns articles.

Una altra victòria important, el 2017, va ser guanyar la proposta d'iniciativa popular en contra del lloguer turístic als plurifamiliars. Fins el dia d'avui, l'única presentada per una entitat cívica i la vàrem guanyar. Som l'única ciutat d'Espanya que ha limitat aquesta pràctica turística. Varem ajuntar més de 6.000 signatures aconseguides a peu de carrer.

Cal destacar la nostra lluita i oposició contra l'aparcament de cotxes al Parc de la Mar, gràcies a la qual avui poden gaudir del Parc.

També hi ha victòries poc conegudes, com el fet que les associacions de veïnats gestionen directament els Casals de Barri. Abans ho feien empreses externes i això va canviar gràcies a les reivindicacions. El 2014 el PP va posar a empreses a gestionar, amb resultats nefastos: de tenir Casals de barri deficitaris a tenir-ne ara, amb la gestió de les associacions, pels quals passen més de 400 persones setmanals a fer activitats, Així les associacions han contribuït a incidir directament en el que ens interessa: la dinamització del barri i interrelacionar les classes socials i identitats culturals que

Fotos: Fanzine parlant de la legalització de les associacions cíviques al 1975 // AV Son Cotoner donant suport a les mobilitzacions per protegir Cabrera i Dragonera // Josep Lliteres (president de la FAVP 1994-96) i Rosa Bueno (primera presidenta de la FAVP) al programa "El Correu de S'Arraval" a la Televisió de Son Sardina, que després esdevindria Canal 4 gràcies a l'impuls de la Federació // Festes populars del Rafal Vell organitzades per l'associació de veïns i veïnes. Font: Vídeo de commemoració dels 40 anys de la FAVP.

inevitablement es produeixen.

I ja en temps de Covid, un èxit va ser aconseguir que es tanquessin les platges l'any passat per evitar contagis, una sol·licitud de la Federació. Això va ser assumit per l'Ajuntament i pel Govern Balear.

I les lluites que no varen arribar a bon port?

La reconversió de la Platja de Palma, per exemple. Teníem posades moltes esperances al projecte d'esponjament, i ara està abandonat. El fet de poder participar en la gestió del Port de Palma. Aconseguir una petjada acústica més ampla per poder insonoritzar més cases a Sant Jordi, Can Pastilla o el Coll de'n Rabassa. El no haver pogut evitar l'enderrocament de tot el barri de la Gerreria.

Cap a on creus que haurien d'anar les entitats cíviques i veïnals amb el nou context?

Per la situació que vivim, la ciutat farà una transició: la relació entre la ciutadania i les institucions canviarà. Pens que necessàriament s'haurà d'incrementar la participació i la transparència, la societat no ho admetrà d'una altra manera. La Defensora de la Ciutadania, Anna Moilanen, recentment va presentar les seves recomanacions, fent una crítica ferotge als baixos nivells de participació activa i al poc impuls que l'Ajuntament de Palma dóna a les polítiques de participació. Hauria de ser tot el contrari perquè això figura als Acords de Govern, a més de ser un dret de la ciutadania, contemplat a lleis i ordenances.

Part de la joventut accepta el compromís de la participació i la mobilització. A mesura que aquesta

societat vagi creixent i aquests joves es vagin implicant, forçaran el canvi. Això condicionarà, sense dubte, al moviment veïnal. Fa 30 anys les reivindicacions eren en base a drets molt bàsics, crec que la lluita ara està en augmentar la qualitat de la participació de la societat civil, per fer respectar els nostres drets i la prevalença del interès general davant els interessos particulars.

A més, pens que cal una especialització dins el moviment ciutadà, comptar amb perfils tècnics i experts en determinats temes per poder fer propostes de qualitat, que estiguin a l'altura de les circumstàncies i tinguin possibilitat d'èxit per poder transformar la societat.

D'una altra banda, ens haurem d'alinear amb el moviment global per aconseguir els Objectius de

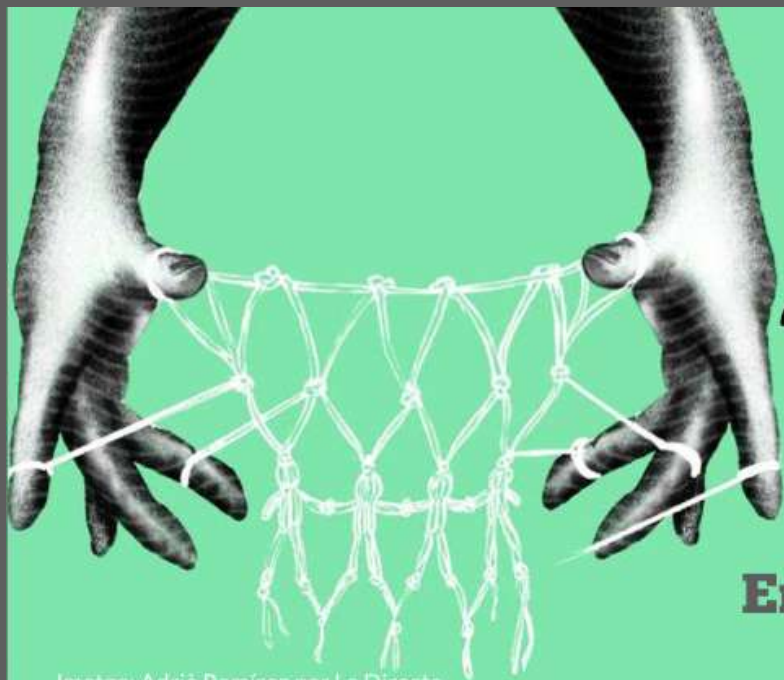

Desenvolupament Sostenible, amb l'Agenda 2030. I demostrar el nostre comportament ètic. Crec que aquests seran els pilars del moviment cívic i veïnal del futur: participació, sostenibilitat i ètica.

Per què és important el moviment veïnal?

El moviment veïnal sempre té vida, aquest és un dels seus grans valors: la permanència. És com una planta, que de vegades pot semblar que està morta, però no, les seves arrels estan bevent. A un moment donat, li pegarà el sol i tornaran a sortir les flors.

Imatge: Adrià Ramírez per La Directa.

“Suport Mutu ens ha ajudat a sentir-mos més comunitat”

Entrevista amb Marusia López, membre de Suport Mutu

Marusia López és veïna de Canamunt i integrant del projecte Suport Mutu Centre. Mexicana de naixement, reconeix la importància de trobar xarxes de solidaritat al territori, especialment quan vens de fora. Ens conta de l'experiència de Suport Mutu i el Rebost Solidari.

Què és Suport Mutu?

Suport Mutu és l'expressió d'una confluència d'iniciatives diverses. Va ser la plataforma on vàrem poder coincidir persones i col·lectius preocupades pel que estava passant durant el confinament i de les necessitats que vàiem que començaven a emergir i que nosaltres mateixes teníem. Des de necessitats de tipus econòmic per tota la precarietat laboral que es va incrementar i aguditzar, però també les necessitats emocionals i de construir una comunitat en mig de l'aïllament tan fort al que ens vàrem haver de sotmetre.

Un dels nodes més actius d'aquesta xarxa de Suport Mutu a Mallorca és el que opera al centre, del que formes part. Com vos va començar a organitzar?

Foto: CIMAC Noticias.

A Canamunt, inicialment vàrem començar a organitzar-mos companyes que ja ens coneixíem de Ciutat per a qui l'habita i l'Associació de Veïnes, per a respondre a sol·licituds molt puntuals, de veïnes dels pisos de Sa Gerreria, que ja venien fent front a una situació molt difícil de violència immobiliària. La majoria eren famílies migrants. Vàrem començar a donar-lis suport molt puntualment: amb un petit rebost, assabentant-mos de com funcionaven els ajuts especials, etc. Sembla que sigui una ajuda

unidireccional, però nosaltres també teníem molta necessitat de connectar-mos i sentir que no estàvem soles.

Més endavant diverses organitzacions i col·lectius van llençar la crida a Suport Mutu, i això va ser important per a nosaltres, ja teníem una plataforma més ampla on col·locar aquestes preocupacions i necessitats. Es va organitzant la plataforma i la gent de cada territori, dels pobles, dels barris, que volia aportar, es va anar sumant. Es varen

anar configurant grups: de suport legal, suport emocional o psicològic, suport amb aliments, etc.

A Canamunt hem pogut aprofitar per a Suport Mutu el teixit organitzatiu que ja existia al barri, com l'Associació de Veïnes.

Amb quins reptes vos heu trobat?

La idea era tenir una xarxa de solidaritat entre veïnes i no només un treball assistencial que ja estaven fent altres entitats. Hem après que construir això té un procés, una no s'organitza i articula per decret. S'ha de construir confiança, una visió comuna, anar a la pràctica. Ens vàrem adonar que sobretot a Palma hi havia poc vincle amb la gent que estava tenint necessitats més urgents de suport. Els impactes socials de la pandèmia i el confinament es veien a les notícies, però no hi havia contacte més directe, la gent no sabia que estava passant amb els seus veïns i veïnes. A la ciutat la gent està molt desconnectada, sobretot d'aquells col·lectius que estan patint una major explotació i marginació.

En acabar el desconfinament, com ha seguit el projecte de Suport Mutu?

Ja desconfinades totes i cada poble i barri funcionant a la seva manera es va desinflar un poc el procés, no tots els barris varen seguir. La tornada al treball més presencial i la diferent gestió del temps també va afectar. Als pobles s'ha mantingut molt més, el teixit associatiu està més fort, hi ha més possibilitats de saber què està passant, quines necessitats tenen les

veïnes, etc. A Canamunt hem mantingut la xarxa activa, també gràcies a altres entitats que treballen al barri i han estat molt importants per a acostar-nos a les veïnes i veïns que tenen necessitats, des de Serveis Socials de l'Ajuntament o el Casal Petit per a dones víctimes de violència.

Explica'ns una mica sobre la iniciativa del Rebost Solidari.

És una iniciativa de recollida d'aliments i productes bàsics per entregar a gent amb necessitats. Hem fet tres grups: el més gran és el de les companyes treballadores socials del barri, el de les persones que ens han remès serveis socials i el de les veïnes. Cada setmana toca un grup. Només el temps i energia d'aconseguir els productes frescos i no peribles i organitzar-nos com a grup per a obrir el dissabte, ja és molta feina.

Recollim els productes de persones solidàries els dissabtes de 10 a 12h al local de l'Associació de Veïnes de Canamunt, al carrer Socors, els dijous de 18 a 20h a l'Ateneu Popular L'Elèctrica, a la plaça del Quadrado i tres caps de setmana que hem estat al Mercat de l'Olivar, on instal·lam una taula i recolim aliments. A diferència dels intents amb supermercats i grans superfícies, amb el Mercat hi ha hagut un suport total, amb la difusió, per exemple. Cada vegada que hem anat a l'Olivar hem omplert el rebost per dues setmanes. També hi ha hagut moltes col·laboracions individuals i resposta a crides específiques d'emergència.

Per exemple, una família amb cinc infants amb una situació molt difícil, que estava cuinant amb un càmping gas, i un veí va aportar amb la compra d'una cuina.

A quanta gent arribau?

No som una entitat com a Càritas o Creu Roja, no podem arribar a tothom. Per això vàrem decidir atendre a grups tancats, perquè la intenció és crear capacitats de suport solidari al barri amb les possibilitats que tenim, que són limitades, i el que volem és crear un vincle amb aquestes persones. Veure-les cada setmana, saber com estan, compartir l'estoneta que venen al Rebost Solidari. Actualment arribam a prop de 200 persones. El 95% són dones i migrants.

Com és la relació que s'està teixint amb aquestes persones?

Estam fent una consulta per a saber la situació econòmica i socials de les persones que accedeixen al Rebost Solidari, però també per a saber quins són els seus sabers i coneixements. Estam identificant a gent que són súper bones per a reparacions, oficis, etc. Per exemple, jo he après molt de la situació política d'un munt de països de xerrar amb dones migrants que venen, i m'he adonat que coneixen moltíssim el barri! Elles mateixes ens informen d'altres persones que tenen necessitats, han fet una cadena i ens van avisant. Ens sentim més comunitat. Poder anar pel barri i saludar la gent és molt important per la gent que venim de fora: és una qüestió d'arrelament amb el territori.

"La literatura és un aliment important per a l'ànima"

Entrevista amb Àlex Volney, president del Gremi de Llibreters

Àlex Volney és el propietari de Llibres Ramon Llull, als Geranis, i, des del passat mes de febrer presideix el Gremi de Llibreters de Mallorca, entitat constituïda l'any 1975, i que treballa pel foment i la visibilitat de la lectura i les llibreries.

Parlam amb ell sobre els plans de les llibreries de Palma per aquest 2021, com els ha afectat la pandèmia i com s'han adaptat. I, és clar, com veu ell la ciutat literària.

Des de quan et dediques als llibres?

Des de petit m'agrada escriure, per això em vaig ficar al món del llibre. El 2014 vaig obrir Llibres Ramon Llull. Tenia una visió romàntica de les llibreries, després veus que hi ha una realitat, que tot i ser engrescadora perquè et trobes amb reptes diaris, no s'ajusta al que t'havies imaginat. Així i tot he de dir que és un negoci fascinant.

Què teniu previst per enguany a Ciutat?

El primer que tenim és Sant Jordi,

el Dia del Llibre, 23 d'abril. No serà com altres anys, però esperam poder fer alguna cosa més que ara fa un any, on no hi va haver res perquè estàvem confinats. Encara estam pendants de com evoluciona la situació, esperam no haver de viure un altre Sant Jordi virtual. En principi, hi haurà firmes a totes les llibreries, amb una ruta lineal, esponjada, per complir amb les directrius sanitàries. La capçalera o tema principal seran els 500 anys de Germanies. Estam en una situació molt delicada, però som optimistes i conscients que s'ha de fer així.

La fira del llibre normalment era un esdeveniment de deu dies al Born, on les llibreries instal·laven les seves casetes. Solia començar el darrer cap de setmana de maig, amb un tema central. Estam veient com es farà, i també si podrem repetir l'edició de Llibreries a la Fresca, el nostre no-Sant Jordi com dic jo, que varem fer l'any passat el 23 de juliol, una horabaixa. Va tenir molt bona valoració. La nostra voluntat és sortir el màxim al carrer.

La Setmana del Llibre en Català se sol fer el novembre, l'any passat, ja en situació de pandèmia es va realitzar al

pati de la Misericòrdia amb totes les mesures sanitàries.

De Sant Jordi a Sant Jordi. Quin balanç fas de l'any? Com ha afectat aquesta situació a les llibreries de Ciutat?

Abans de la pandèmia les llibreries de Palma estaven a plena activitat. Havien esdevingut petits centres culturals, no només un lloc on la gent comprava llibres. Les llibreries són un lloc d'interacció entre llibreters i clients i entre clients. Aquesta dinàmica es va aturar amb la Covid. Hem tengut una pèrdua de facturació al voltant del 30% aquest any, el trimestre més decisiu per als llibreters, el segon, es va perdre. Això ha repercutit a tot el sector del llibre, als escriptors i escriptores, les editorials, etc. Hi ha molta angoixa al sector. El món del llibre sempre ha estat precari, per sort, estam en transformació constant. Algunes editorials han aprofitat per fer el bot al digital, les llibreries han enfortit les seves botigues online, etc.

"Abans de la pandèmia les llibreries de Ciutat havien esdevingut petits centres culturals"

Com ha respost la clientela?

Una resposta brutal. Molta solidaritat i aposta pel petit comerç. La gent lectora es va reafirmar. Qui més i qui menys s'ha aferrat al cine, la música i la literatura durant el confinament i la pandèmia en general.

Han canviat els hàbits literaris de la gent?

Hi ha hagut de tot. Hi havia gent que venia a cercar coses més light, però jo també he notat un retorn als clàssics, he venut molt Tolstoi, Camus, Dostoievski, Steiner... M'ha recordat al moment que vàrem viure el 2001 quan van caure les Torres Bessones, també record que la gent va cercar llibres més profunds. La literatura és un aliment important per a l'ànima de les persones.

També ens hem trobat amb molta gent que s'ha bloquejat amb la lectura i ens ho explicaven. Ens ha esclatat a tots el futur a la cara. Hi ha hagut gent que ha seguit amb l'autor que li agradava, altres han vingut a cercar edicions noves de llibres que els van marcar quan eren joves... al final, els llibres serveixen per mirar-te a dins.

Creus que Palma és una ciutat literària?

Palma té molt de ciutat literària. El seu problema és que es mira molt el melic. És cert que hi ha molta gent fent coses interessants, petits editors independents, revistes...

La pèrdua de bars i cafès com el Moka, on es reunia el grup Tago, ha suposat també perdre punts de trobada entre els escriptors i escriptores, on es feien tertúlies improvisades.

Tothom té la seva Palma literària. La meua, com la de tants, és la de Rosselló-Pòrcel, amb L'Auca, un poema sobre la nostra ciutat amb un punt d'avantguarda. Té una vigència total, va ser premonitori de la Palma que havia de venir.

"La resposta de la clientela ha estat brutal: molta solidaritat i aposta pel petit comerç"

"La pèrdua de bars i cafès de Palma ha suposat també perdre punts de trobada entre els escriptors i escriptores"

Adalt, Llibreries a la Fresca, el 23 de juliol de 2020 (foto: B. Ramon/Diario de Mallorca).
Abaix, presentació de la Setmana del Llibre en Català al pati de la Misericòrdia, el passat mes de novembre(foto: Última Hora).

Les dones, la veu del barri

Grup de dones de La Soledat

Il·lustració de Hagar Vardimon (es va utilitzar per la convocatòria a les sessions de brodat col·lectiu "Brodar el barri", una activitat del grup de dones de la Soledat).

El setembre de 2019, el nom del barri de la Soledat aparegué als mitjans de comunicació a partir d'unes jornades que han deixat empremta: la XII edició de l'encontre internacional Architectures Collectives, que amb el nom d'"Antídots per un paradís fake" organitzà el col·lectiu ARTivista AatomicLab. L'indret triat per a la trobada va ser una antiga nau industrial, que donà cabuda a activitats diverses, xerrades, col·loquis, debats i actes lúdics per a construir un procés col·laboratiu des del qual treballar iniciatives de cura i transformació dels nostres entorns, tan sotmesos a un urbanisme especulatiu i orientat a la turisticació.

Uns dies abans del seu inici, algunes dones de la Soledat i dels barris veïnats rebérem la proposta de participar en un taller en el qual seríem les protagonistes, tot conformant un grup d'allò més heterogeni pel que fa a país d'origen, edat, estudis, situació econòmica o pertinença a un col·lectiu concret. No obstant, per sobre de la diferència inicial, teníem una cosa en comú: el fet de ser dones preocupades pel futur del nostre barri i entorn, bé per naixença, bé per adopció.

Les dones portàvem la motxilla plena de vivències, farcida d'experiències i d'experiència, tipa d'aprenentatges de tota mida i de tot color. Vàrem posar en comú com voldríem que fos la vida al barri, conegut massa sovint per coses negatives i que els mitjans de comunicació bé s'encarreguen de difondre. El fet que les dones poguéssim dir la nostra fou molt

important, i més encara que algú s'interessàs per les nostres paraules, el nostre pensament, els nostres desitjos, els nostres neguits, les nostres il·lusions...

I d'aquest interès, la nostra motivació. De seguida vàrem proposar de trobar-nos més sovint per tal d'iniciar un procés de cohesió i construir un espai i una veu pròpia que ens permetés participar activament del present i futur del barri. Ens sabíem part fonamental del dia a dia del barri, però no sempre se'ns tenia en compte. Ens sabíem pilars de ca nostra, però no sempre es valorava el nostre esforç. El fet de poder trobar-nos durant unes quantes sessions acompanyades per persones que posaren en valor la nostra memòria, la nostra identitat i les nostres presències constituí un punt de partença per a albirar el futur des d'una altra perspectiva: les dones, una opinió a escoltar tant sí com no, unes presències i quotidianitats a tenir en compte tant sí com no.

Dones diverses ens organitzam

La Soledat és un espai heterogeni per definició, amb una cosmovisió pròpia, que teixeix la seva convivència des de la diversitat cultural i des de la connexió intergeneracional. Un barri on conviuen multitud de filiacions amb l'entorn i que el fan lloc d'acollida on voler i poder arrelar-se des de diferents realitats. Per exemple, hi ha dones que hi han viscut tota la vida, i podríem afirmar que el seu horitzó no ha anat més enllà de la porta de Sant Antoni: tot i saber que viuen a

Foto de Miquel Julià amb intervenció d'AAtomic Lab.

la ciutat mateixa, afirmen amb rotunditat que "van a Palma". També hi ha dones que han nascut a la Soledat, però que n'han marxat. Així i tot, l'arrelament persisteix, ja que des de la distància encara hi ha preocupació pel barri —com ha tornat!— alhora que també es genera una mirada nostàlgica —els records, la infància, la confortabilitat del barri. Finalment, hi ha dones que no han nascut al barri, però sí que hi han trobat un espai d'arrelament, de convivència, de comunitat, un vincle que les fa més fortes i on han establert una connexió on poder desenvolupar les vides pròpies lliures de violències estigmatitzacions i discriminacions.

Des de la nostra identitat comunitària, totes lluitam pel barri, des de la memòria al futur i reivindicant-lo com un espai de resistència: no volem que desaparegui, volem millores en les seves infraestructures i serveis, i ens agradaria recuperar el seu comerç local. Per tot això la mateixa idea del barri s'ha de reivindicar davant aquesta economia tan accelerada que gestiona la ciutat. Igualment cal tenir ben presents els processos de gentrificació, que, si bé d'una banda eliminen l'autenticitat del barri, també van en detriment d'una convivència intercultural... més aviat, l'agressivitat de les ciutats i la seva reconstrucció constant, expulsa i estigmatitza la diversitat cultural. Una agressivitat que premia una cultura de consum acumulativa i basada en l'experiència immediata, que centra les seves inversions en construccions asèptiques que no dialoguen amb l'entorn; que identifica el progressisme amb complexos

'per a la transformació social' dissenyats per institucions i empreses punteres ocupant espais on ja s'hi habita, traçats des d'una perspectiva multiculturalista i intervencionista que no orgànica, integradora.

Des de les dones, ens posicionam davant els perills de la gentrificació

I contra l'especulació urbanística, que atenta directament contra un bé i dret humà bàsic. I contra l'especulació humana, en tant que elimina els sabers propis i el comerç local. Tot formarà part d'una estandardització cultural basada en la cultura del consum. Matarà la riquesa i la memòria del barri. Ningú no ha vingut a demanar i preguntar si els canvis afectaran la vida de les persones, i mentrestant ja s'està començant a posar fi a la seva façana de Llevant, que quedarà emmurallada per una sèrie d'edificis de luxe des dels quals no es convida a cap connexió amb la vida barrial. La Soledat quedarà com un barri colgat, econòmicament, culturalment, urbanísticament.

Volem barris feministes, lliures de processos racialitzadors i xenòfobs, i que defensin els drets de la comunitat LGTBIQ+. Així, què és el barri? El barri és diversitat, el barri és convivència, el barri és comunitat; espai de cohesió social, espai on es treballen i es transmeten la memòria i els sabers de les dones, que són qui s'ocupen de la reproducció de la vida.

PALMAXXI